

บทที่ 3

การแปลคำสุภาษิต สำนวนโวหาร และคำพังเพยในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.1 การดำเนินการวิจัย

การศึกษาคำสุภาษิตสอนใจครั้งนี้มุ่งวิเคราะห์รูปแบบและวิธีการแปล คำสุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพย รวมทั้งคำอุปมาอุปไมยในเอกสารและตำราการแปลภาษาไทยกับภาษาอังกฤษจำนวน 10 เล่ม นอกจากนี้แล้วได้ศึกษาถึงประเด็นการเปรียบเทียบข้ามวัฒนธรรม (transcultural comparison) โดยศึกษาความหมายของคำสุภาษิตสอนใจ อัตลักษณ์ของคำสุภาษิตสอนใจในสามภาษา คือภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน วิเคราะห์มุมมองของคนภายในวัฒนธรรมในด้านวิถีชีวิต การทำธุรกิจ และความสามัคคี

การดำเนินการวิจัยในบทนี้จะศึกษาถึงส่วนของการวิเคราะห์รูปแบบ วิธีการแปลคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยในเอกสารและตำราการแปลภาษาไทย และภาษาอังกฤษจำนวน 10 เล่ม ดังนี้คือ

3.1.1 ศึกษาเชิงปริมาณซึ่งได้แก่จำนวน คำสุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพย และอุปมาอุปไมย ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีอยู่ในเอกสารและตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่ม

3.1.2 ศึกษาจำนวนคำสุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพยและอุปมาอุปไมย ในภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีอยู่ในเอกสารและตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่มที่จำแนกตามวิธีการแปลโดยใช้ 4 วิธี ได้แก่ การแปลแบบตรงตัวตามต้นฉบับ การแปลแบบเทียบเคียง การแปลแบบขยายความ และการแปลแบบตีความ

3.1.3 วิเคราะห์เปรียบเทียบจำนวนคำสุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพย และอุปมาอุปไมยในเอกสารและตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่ม

3.2 สาระสำคัญของสุภาษิตและสำนวนโวหาร

สุภาษิตและสำนวนโวหารเป็นสิ่งสำคัญในทุกภาษา นับเป็นมรดกทางภาษาซึ่งเปรียบเสมือนเครื่องประดับ ที่ช่วยส่งเสริมให้ภาษา มีความงดงาม คำเหล่านี้มีคุณค่าและเป็นสีสันของภาษาที่ช่วยทำให้ผู้เข้าใจในภาษานั้น ๆ ได้มีความรู้สึกเข้าถึงภาษาอย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น เจ้าของภาษามักนิยมใช้ สุภาษิต และสำนวน โวหาร เพื่อประโยชน์ในการแสดงออกถึงคติชีวิต เช่น “รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเส้า” “ฟ้าหลังฝน” ด้านความเชื่อ เช่น “คูช้างให้คูหาง คุณางให้คูแม่” ส่วนเรื่องการสั่งสอนและอบรมลูกหลาน เช่น “รักวัว ให้ผูก รักลูกให้ตี” ปัจจุบันคำเหล่านี้บางคำ

อาจเลิกใช้ แต่ก็มียุคบุคคลที่รักชาติ รักภาษา และวัฒนธรรม ได้ช่วยส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่ ได้หันกลับมาทำความเข้าใจ สนใจ รัก และนิยมชมชอบคำสุภาษิต คำนวนโวหาร สำหรับในด้าน การแปลแล้ว คำเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นที่นักแปลจะต้องเรียนรู้ เพื่อประโยชน์ในการถ่ายทอดภาษา นอกจากนี้แล้ว นักแปลควรติดตาม ศึกษาการใช้สุภาษิต และสำนวนโวหาร เปรียบเทียบทั้งเก่า และใหม่ เพื่อรักษาความโดดเด่นของภาษาต่อไป

สุภาษิตและคำพังเพยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญของแต่ละชาติ และแต่ละภาษา สามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียม แนวคิด และค่านิยมของผู้คนใน ชาตินั้น ๆ ดร. สุมณ อริยปิณฑ์ (2542) ได้อธิบายคำทั้งสองประเภทนี้ไว้ว่า สุภาษิต เป็นคำ กล่าวที่มีข้อความสั้น ๆ แต่กินความลึกซึ้ง และมีลักษณะที่เป็นคำสอนคำเตือนสติหรือกล่อมกลา จิตใจและมีการวางหลักความจริง ส่วนคำพังเพยคือ คำอุปมาที่มีความหมายพลิกแพลงจากถ้อยคำ ที่กล่าว มีลักษณะของการแสดงความคิดเห็น ซึ่งอาจเป็นเชิงเสียดสีหรือกระทบกระเทียบ แต่ยังไม่ใช่เป็นคำสอนที่แท้จริง ในบางครั้งคำสุภาษิตและคำพังเพยก็แยกจากกันไม่ออก

สัจฉวิ สายบัว (2542) ได้กล่าวในหนังสือ “หลักการแปล” ว่า สุภาษิตหรือคำพังเพยคือ ข้อความสั้น ๆ ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไป ต้องมีความหมายสมบูรณ์ในตัวเอง ความหมายนั้นมักจะมี ที่มาจากนิทานหรือนิยาย การใช้สุภาษิตมีความหมายแฝงในเชิงที่เตือนให้ผู้อ่านนึกถึงเรื่องราวอัน เป็นที่มาของสุภาษิตนั้น ๆ ในภาษาไทย เช่น กบเลือกนาย สามวันจากนารีเป็นอื่น เป็นต้น และใน ภาษาอังกฤษ เช่น Don't wash dirty linen in the public. และ Make hay while the sun shines.

สังศรี ศรีจันทร์พันธุ์ (2550) ได้นำเสนอไว้ในเอกสารประกอบการสัมมนาถึงเรื่องการ แปลแบบมีอาชีพว่า การแปลนับเป็นการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปอีกภาษาหนึ่ง โดย รักษาารูปแบบ คุณค่า และความหมายในภาษาเดิมไว้อย่างครบถ้วน รวมทั้งความหมายแฝงของการ แปล ซึ่งได้แก่ ความหมายทางวัฒนธรรม ปรัชญา ความคิด และความรู้สึก เป็นต้น การแปลตาม ความหมายเน้นสื่อความหมายให้ชัดเจนที่สุด โดยเน้นการใช้ภาษาที่สละสลวยและเป็นสำนวน ธรรมชาติที่นำอ่านในภาษาแม่ ใช้สำนวนถ้อยคำอย่างมี “น้ำหนักความหมายและเนื้อความ” เท่ากับ ต้นฉบับ ดังนั้นความเข้าใจภาษาต้นฉบับของผู้แปลชนิด “เข้าถึง” ภาษานั้นๆ ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็ยังไม่เทียบเท่ากับความสามารถในการใช้ภาษาแม่ของผู้แปล ที่สามารถถ่ายทอดออกมาให้ “รส ของภาษา” นั้นคงอยู่ ผู้แปลจึงอาจมิใช่ผู้ที่สามารถแปลได้ทุกชนิดของภาษา แต่ก็ยังต้องอาศัย ความรู้ที่ผสมผสานกับพรสวรรค์ ส่วนหนึ่งบวกกับประสบการณ์ ความชำนาญ ซึ่งประกอบด้วย ความรู้กับประสบการณ์ที่สั่งสม และการหมั่นเสาะแสวงหาได้โดยต้องไม่ย่อท้อ ถ้าเวลาแปลแล้ว เกิดติดขัด ควรเสาะหาจากผู้รู้ หรือพึ่งพาพจนานุกรมซึ่งมิให้เลือกหลายแบบ ผู้เขียนได้แนะนำว่า การแปลภาษาวรรณคดี (literary languages) ต้องการความไพเราะสละสลวย คำนี้ถึงการแปลที่ ต้องมีลีลาการเขียนที่เป็นลักษณะเฉพาะ การเล่นคำ การเปรียบเทียบเพื่อสร้างมโนภาพและเร้า อารมณ์ การใช้สำนวนสุภาษิต ที่มักต้องแปลแบบตีความหรือเทียบเคียงกับสำนวนไทย เช่น

Saint abroad and a devil at home.	เป็นนักบวชนอกบ้าน เป็นปีศาจในบ้าน
สำนวนไทยคือ	หน้าเนื้อใจเสือ มือถือสากรปากถือศีล
Still water runs deep.	สำนวนไทยคือ น้ำนิ่งไหลลึก
Don't beat around the bush.	สำนวนไทยคือ อย่าพูดจาอ้อมค้อม

นอกจากนี้ การแปลสำนวน (idiom) นักแปลในวงการอักษรศาสตร์จะประสบปัญหาหนักในการแปลถ่ายทอดสำนวน ซึ่งเป็นการพลิกแพลงของภาษา หากไม่เข้าใจความหมายที่แท้จริงของสำนวนก็ยากที่จะแปลให้ถูกต้องได้ ข้อสำคัญคือ สำนวนเก่านำมาใช้ใหม่ก็มีความหมายแตกต่างไปจากเดิม และในปัจจุบันก็มีสำนวนใหม่ ๆ เกิดขึ้นที่ยังไม่มีคำอธิบายในพจนานุกรม ผู้แปลต้องเสาะแสวงหาความหมายของคำนั้นด้วยความลำบาก ดังนั้นการมีพจนานุกรมประกอบคำอธิบายสำนวนไวพจน์ (synonyms) จึงจำเป็นอย่างยิ่ง ตัวอย่าง เช่น

Stand your horse.	สำนวนไทยคือ จงระวัง
It's water under the bridge.	สำนวนไทยคือ เรื่องมันแล้วไปแล้ว
The man who cries wolf	สำนวนไทยคือ คนกะล่อน
Keep your hair on	สำนวนไทยคือ ใจเย็น ๆ
A brown nose	สำนวนไทยคือ เลี้ยแข้งเลียขา

3.2.1 ความหมายของสุภาษิต จาก Merriam-Webster's Collegiate Dictionary (1995)

adage : a saying often in metaphorical form that embodies a common observation

- maxim**
1. a general truth, fundamental principle or rule of conduct
  2. a saying of proverbial nature

- motto**
1. a sentence, phrase, or word inscribed on something as appropriate to or indicative of its character or use
  2. a short expression of a guiding principle

- proverb**
1. a brief popular epigram or maxim
  2. a proverbial saying

3.2.2 ความหมายของคำต่างๆ ที่ใกล้เคียง จากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2525

3.2.2.1 คำขวัญ: ถ้อยคำที่แต่งขึ้นเพื่อเตือนใจหรือเพื่อให้เป็นสิริมงคล (motto)

ตัวอย่างคำขวัญ เช่น

คำขวัญวันเด็ก “เรียนให้สนุก เล่นให้มีความรู้ สู่อนาคตที่สดใส”

คำขวัญสยามสมาคม “วิชายังให้เกิดมิตรภาพ” “Knowledge gives rise to friendship”

คำขวัญมหาวิทยาลัย “เรียนรู้เพื่อรับใช้สังคม” “Acquire Knowledge to Serve Society”

3.2.2.2 คำพังเพย : คำกลาง ๆ ที่กล่าวไว้ตีความเข้ากับเรื่อง (saying)

ตัวอย่างคำพังเพย เช่น

ดินพอกหางหมู	หมายถึง	การทับถมของภารกิจที่ยังทำไม่สำเร็จ
เตี้ยอ้อมค่อม	หมายถึง	ผู้ที่ไม่แข็งแรงหรือไม่สมประกอบแล้วต้องดูแล รับผิดชอบผู้อื่น(ทำให้งานล้มเหลว)
Stand your horse	หมายถึง	จงระวัง
The man who cries wolf	หมายถึง	คนกะล่อน

3.2.2.3 สุภาษิต : คำพูดที่เป็นคติ ถ้อยคำที่กล่าวดีแล้ว (proverb) ตัวอย่างสุภาษิต

ที่เป็นที่รู้จักแพร่หลาย เช่น

History repeats itself.	หมายถึง	ประวัติศาสตร์ย่อมซ้ำรอย
We must learn to walk before we can run.	หมายถึง	เราต้องเรียนที่จะเดินก่อนจะวิ่ง
Truth is stranger than fiction.	หมายถึง	เรื่องจริงแปลกกว่านิยาย
Time is a great healer.	หมายถึง	กาลเวลาคือเครื่องเยียวยาที่ดีที่สุด
Great minds think alike.	หมายถึง	คนฉลาดคิดเหมือนกัน

3.2.2.4 สำนวนโวหาร : ถ้อยคำที่เรียบเรียง ถ้อยคำที่ไม่ถูกไวยากรณ์ แต่รับไว้
เป็นภาษาที่ถูกต้อง ตัวอย่างสำนวนโวหาร เช่น

a dirty old man	หมายถึง	เต่าหัวงู
a pinch of salt	หมายถึง	ของไร้ค่า
a copy-cat	หมายถึง	นักลอกเลียนแบบ
อย่าตีตนไปก่อนไข้	หมายถึง	อย่าไว้วางใจก่อนเกิดเหตุการณ์
กระต่ายตื่นตูม	หมายถึง	คนขวัญอ่อน ตกใจง่าย

3.2.2.5 อุปมาอุปไมย : การเปรียบเทียบกัน

อุปมา : สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบ

อุปไมย : สิ่งหรือข้อความยกมาเปรียบเทียบเพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ตัวอย่างอุปมาอุปไมย เช่น

A honey tongue, a heart of gull	หมายถึง	ปากปราศรัย น้ำใจเหี้ยมคอก
Call a spade a spade	หมายถึง	ขวานผ่าซาก
A little learning is a dangerous thing.	หมายถึง	กบในกะลา
Beauty is only skin deep.	หมายถึง	สวยแต่รูปจูบไม่หอม
กังกำกงเกวียน	หมายถึง	เวรสนองเวร
หมาเห่าใบตองแห้ง	หมายถึง	A barking dog seldom bites.
รู้อย่างเป็ด	หมายถึง	A jack of all trades is master of none.

3.2.3 วิธีแปลสุภาษิตและสำนวนโวหาร

ดังได้กล่าวไว้ว่า สุภาษิตและสำนวนโวหารเป็นความมั่งคั่งทางภาษา บ่งบอกถึงความเชื่อทางสังคม และวัฒนธรรมประจำชาติ ดังนั้นสุภาษิตและสำนวนโวหารจึงมีความสำคัญต่อการแปล ศาสตราจารย์ ดร. สิทธิ พินิจภูวนล (2544) ได้เสนอวิธีแปลสุภาษิตและสำนวนโวหาร 4 วิธีคือ

3.2.3.1 แปลแบบตรงตัวตามต้นฉบับ การแปลนี้จะใช้กับสุภาษิตทั่วไป ผู้แปลพยายามแปลสุภาษิตให้ตรงตามต้นฉบับที่มีข้อความเหมือนกัน และเมื่อแปลแล้วสามารถสื่อความเข้าใจได้ดี ในขณะที่เดียวกันถ้ารักษารูปแบบหรือลีลาการเล่นคำ รวมทั้งมีการเล่นความหมายไว้ได้ก็จะดียิ่งขึ้น ตัวอย่างเช่น

To kill two birds with one stone.	ฆ่านกสองตัวด้วยหินก้อนเดียว
Don't play with fire.	อย่าเล่นกับไฟ
Nothing can bring you peace but yourself.	ไม่มีสิ่งใดนำสันติภาพให้นอกจากตัวคุณเอง
Moderation is all things.	ทางสายกลางเป็นทางที่ดีที่สุด
Look for the future, not the past.	จงมองไปสู่นาคตมิใช่อดีต
Practice makes perfect.	ยิ่งฝึกยิ่งชำนาญ
Prevention is better than cure.	กันไว้ดีกว่าแก้
A tree is best known by its fruit.	ต้นไม้จะเป็นที่รู้จักก็ด้วยผลจากต้น
Better bend than break.	ยอมงอดีกว่าหัก

3.2.3.2. แปลแบบเทียบเคียง

การแปลนี้เป็นการนำสุภาษิตที่มีความหมายอย่างเดียวกันมาเทียบเคียง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและได้ความหมายเท่าเทียมกัน จะใช้วิธีนี้ก็ต่อเมื่อการแปลตรงตัวตามต้นฉบับแล้วไม่สามารถสื่อให้เกิดความเข้าใจได้ เช่น

He was not born yesterday.	เขาไม่ได้เพิ่งเกิดเมื่อวานนี้ (เพื่อเต่าจำศีลใครเลยจะรู้เล่ห์)
A penny saved is a penny earned.	เก็บไว้ได้เพนนีหนึ่ง เท่ากับหาได้เพนนีหนึ่ง (มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท)
Blood is thicker than water.	เลือดข้นกว่าน้ำ (อย่าเห็นขี้ดีกว่าไส้)
Don't carry coals to New Castle.	อย่านำถ่านหินไปเมืองนิวคาสเซิล (อย่านำมะพร้าวหัวไปขายสวน)
Too many cooks spoil the broth.	พ่อครัวมากเกินไปทำให้น้ำแกงเสียรสชาติ (มากหมอมากความ)

3.2.3.3 แปลแบบขยายความ

การแปลนี้เป็นการแปลตรงตัวตามต้นฉบับและให้ความหมายเพิ่มเติม เพื่อมิให้คำแปลเหล่านั้นกำกวมหรือห้วนเกินไป เช่น

Time brings wisdom.	เวลานำมาซึ่งปัญญาและความสุขุมรอบคอบ
Live and learn.	ทราบได้ที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จงเรียนรู้ต่อไป
Practice makes perfect.	การฝึกฝนบ่อยๆ ทำให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น
Sometimes the best gain is to lose.	บางครั้งสิ่งที่ให้กำไรมากที่สุดคือการยอมขาดทุน (ขาดทุนคือกำไร)

3.2.3.4 แปลแบบตีความ

การแปลนี้เป็นการนำสุภาษิตตีความให้มีความหมายชัดเจน แล้วจึงเขียนคำแปลจากความหมายนั้น โดยไม่ใช่ถ้อยคำของสุภาษิตต้นฉบับ วิธีนี้ใช้เมื่อเกิดจากวัฒนธรรมที่เข้าใจยากหรือเป็นสุภาษิตที่เก่าโบราณจนยากที่จะรู้จักหรือเป็นอุปมาอุปไมยที่ลึกซึ้ง เช่น

Poets have a license to lie.	อย่าเชื่อจินตกวี
The busy have no time for tears.	การทำงานทำให้คนเรามีความสุข

สุภาษิตและคำพังเพยถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สำคัญยิ่งของชาติ ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ แนวคิด ตลอดจนค่านิยมของผู้คนในชาตินั้น ดังนั้นในการแปลคำทั้งสองชนิดนี้ให้ถือหลักคือ หากสุภาษิตหรือคำพังเพยนั้น มีคำกล่าวในภาษาไทยที่พอจะมีความหมายเทียบเคียงกันได้ ก็ให้ใช้คำกล่าวของไทย แต่ถ้าคำกล่าวนั้น ไม่มีความหมายที่อาจเทียบเคียงได้ในภาษาไทยก็ให้แปลตามความหมายของภาษาอังกฤษ

3.2.4 สุภาษิตและคำพังเพยภาษาอังกฤษที่มีคำแปลเทียบเคียงได้ในภาษาไทย

Absence makes the heart grow fonder.	รักกันอยู่ขอบฟ้าเขาเขียว
A bad workman blames his tools.	รำไม่ดีโทษปี่โทษกลอง
A chip off the old block (Like father like son.)	ลูกไม้หล่นไม่ไกลต้น
A fine cage won't feed the bird.	คับที่อยู่ได้คับใจอยู่ยาก
A fool laughs when others laugh.	เห็นขำขี้ ขี้ตามขำ
A full purse never lacks friends.	มีเงินนับเป็นน้อง มีทองนับเป็นพี่
A good word for a bad one is worth much and costs little.	วานรได้แก้ว
A honey tongue, a heart of gall.	ปากปราศรัย น้ำใจเชือดคอ
A kiss after a kick.	ตบหัวแล้วลูบหลัง
All flowers are not in one garland.	แผ่นดินไม่ไร้เท่าใบพุทรา

All's well that ends well.	ต้นร้ายปลายดี
As gay as a lark.	กระดี๊ได้น้ำ
Better do it than wish it done.	ทำดีกว่าพูด
Better untaught than ill taught.	โง่ดีกว่าฉลาดแกมโกง
Call a spade a spade.	ขวานผ่าซาก
Clothes don't make a man.	คบคนให้ดูหน้า
Health is better than wealth.	ความไม่มีโรคเป็นลาภอันประเสริฐ
History repeats itself.	ประวัติศาสตร์ซ้ำรอย
Honesty is the best policy.	ซื่อกินไม่หมดคดกินไม่นาน
Leave a bad taste in the mouth.	กลิ่นไม่เข้าคายไม่ออก
Learn even from an enemy.	จงเรียนรู้แม้จากศัตรู
Next to God, the parents.	บิดามารดาคือพรหมของบุตร
Out of sight, out of mind.	สามวันจากนารี เป็นอื่น
Spare the rod and spoil the child.	รักวัวให้ผูก รักลูกให้ตี
Stroke somebody the wrong way.	กวนน้ำให้ขุ่น
Turn up one's toes.	กลับบ้านเก่า
Two heads are better than one.	คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย

3.2.5 ตัวอย่างการแปลสุภาษิตและคำพังเพยตามความหมายของต้นฉบับ

A burnt child dreads the fire.	เด็กที่ถูกไฟไหม้มีขมกลัวไฟ
A cat may look at the king.	แม้เป็นเพียงแค่มแมวก็น่ามีสิทธิ์จะมองพระราชา
A closed mouth catches no flies.	แมลงวันจะไม่บินเข้าปากที่หุบเอาไว้
A disease known is half cured.	รู้สาเหตุของโรคก็เท่ากับรักษาแล้วครึ่งหนึ่ง
A good face needs no paint.	ใบหน้าที่งามแล้วไม่ต้องมีการแต่งแต้มใด ๆ
A good name is better than riches.	ชื่อเสียงเกียรติยศดีกว่าความร่ำรวย
A thing ill done must be done twice.	การทำงานลวก ๆ ก็เท่ากับต้องทำสองครั้ง
A man apt to promise is apt to forget.	คนที่ชอบให้คำมั่นสัญญา มักจะลืมง่าย
A merry heart makes a long life.	จิตใจที่ดีทำให้มีชีวิตยืนยาว
A miss is as good as a mile.	ความล้มเหลวมีค่าพอๆ กับความสำเร็จ
Better be the head of the dog than the tail of a lion.	เป็นหัวสุนัขดีกว่าเป็นหางสิงโต
Big words seldom go with good deeds.	การพูดคุยคำโตมักไม่คู่กันกับการกระทำ
Doubt is the beginning, not the end of wisdom.	ความสงสัยเป็นบ่อเกิดแห่งปัญญา

Every rule has its exception.

กฎทุกกฎมีข้อยกเว้น

Faith will move mountains.

ความศรัทธาเคลื่อนได้แม้ขุนเขา

หากพิจารณาอย่างลึกซึ้งซึ่งจะเห็นสอดคล้องได้ว่า "สุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพย และอุปมา อุปไมย ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละชาติแต่ละภาษา" เราทุกคนควรได้เรียนรู้และเห็นคุณค่า ใช้ประโยชน์ของคำเหล่านี้ในการเตือนใจ เตือนตนเองหรือชักจูงผู้อื่น เพื่อทำให้เกิดความดีงามถูกต้องในการใช้ภาษาไทย ช่วยให้วัฒนธรรมไทยอยู่อย่างยั่งยืน การรักษาและส่งเสริมการใช้คำเหล่านี้ เป็นหน้าที่สำคัญของคนไทยทุกคน ผู้ที่รักษาดีภาษาจะต้องหวงแหนสุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพยและอุปมาอุปไมยต่าง ๆ ด้วยการเรียนรู้ สร้างความเข้าใจ เข้าถึงเหตุและผลของการไม่แปลคำเหล่านี้ตามความหมายของต้นฉบับ แต่ต้องใช้สุภาษิต สำนวน โวหารหรือคำพังเพย ที่มีความหมายใกล้เคียงมาเทียบเคียงแทนกันในเรื่องของการแปล ผู้รู้ควรทำความเข้าใจและรวมทั้งสามารถอธิบาย หรือทำความเข้าใจกับเยาวชน หรือคนรุ่นใหม่เพื่อให้ใช้ภาษาที่ถูกต้องสวยงาม และรักษามรดกสำคัญของชาติไทย

สัญญาวิ สายบัว (2542) ได้กล่าวในหนังสือชื่อ “หลักการแปล” ว่า การแปลอุปมาโวหารมีหลายแบบ ผู้แปลควรเลือกแบบที่จะสื่อความหมายของต้นฉบับได้ดีที่สุด โดยแปลแบบตรงตัวใช้คำที่มีความหมายอ้างอิงที่ตรงกับคำที่ใช้ในต้นฉบับ วิธีนี้ใช้ในกรณีที่คำต่าง ๆ และความหมายที่ใช้ในการอุปมาอุปไมยนั้นเป็นที่รู้จักดีในภาษาของฉบับแปล

3.3 ขั้นตอนการศึกษา

ในบทที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนดังนี้

3.3.1 ศึกษาเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่ม โดยสรุปเนื้อหาแต่ละเล่ม แล้วยกตัวอย่าง และวิเคราะห์จำนวนการนำเสนอคำสุภาษิต สำนวนโวหาร คำพังเพย และอุปมาอุปไมยในภาษาไทย และภาษาอังกฤษของแต่ละเล่ม แล้วรวบรวมจำนวนคำสุภาษิต สำนวน โวหาร และคำพังเพยในภาษาไทย และภาษาอังกฤษ นำเสนอในรูปแบบคำอธิบาย และตารางแสดงจำนวนคำสุภาษิต สำนวนโวหารและคำพังเพย

3.3.2 เปรียบเทียบสัดส่วนกับ จำนวน รูปแบบของการแปล คำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพยและอุปมาอุปไมยในภาษาไทย และภาษาอังกฤษในเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่ม ด้วยการแปล 4 วิธี คือ แปลแบบตรงตัว แบบเทียบเคียง แบบขยายความ และแบบตีความ แล้วนำเสนอในรูปแบบคำอธิบาย และตารางแสดงคำเหล่านี้ด้วยการแปล 4 วิธี

3.3.3 เอกสารและตำราที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่าง

ในการทำวิจัยการแปลคำสุภาษิตสำนวนโวหาร คำพังเพยและอุปมาอุปไมย ในภาษาไทย และภาษาอังกฤษจากเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่มได้แก่

1. โจอัน แอล ฮิคสัน และ นิจ ทองโสภิต (พ.อ.) (2514) **สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสระแสง**
2. เตือนจิตต์ จิตต์อารี. (2548) **แปลให้เป็นแล้วเก่ง**
3. ประเพศ ไกรจันทร์. (2537) **สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ**
4. รัชณี ซอโสตถิกุล. (2549) **สุภาษิตอังกฤษ-คำสอนของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึง**

กัน

5. เรณู ชูความคิด. (2538) **พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน**
6. ‘สราวุธ’ (2532) **เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิตอังกฤษ-ไทย**
7. สิทธา พิณีภูวตล. (2544) **คู่มือนักแปลอาชีพ**
8. สัจฉวิ สายบัว. (2542) **หลักการแปล**
9. สุมณ อริยปิตพันธ์. (2548) **หลักการแปลภาษาอังกฤษ**
10. สุพรรณิ ปิ่นมณี. (2548) **การแปลขั้นสูง Advanced Translation**

3.4 การศึกษาเอกสารและตำรา

3.4.1 ชื่อหนังสือ: ตำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง

ผู้แต่ง: โจอัน แอล ฮิคสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต

การเรียนภาษาโดยมิได้ศึกษาเรื่องสำนวนแล้วก็ไม่มีทางที่จะรู้ดีได้และสำนวนกริยาเหล่านี้ที่จะเป็นคุณเจนาไปสู่ความสำเร็จในการใช้ภาษาอังกฤษ

ตำราเล่มนี้ได้รวบรวมสำนวนกริยาที่ใช้เป็นประจำไว้ถึง 2,027 สำนวน พร้อมกับแสดงตัวอย่างในการใช้ไว้ด้วย รวมทั้งได้เพิ่มแบบฝึกหัดเข้ามาในตอนท้ายเล่ม เพื่อช่วยให้เพิ่มพูนความรู้และความชำนาญในการใช้สำนวนต่าง ๆ เมื่อศึกษารายละเอียดโดยรวมแล้วพบว่า ในการจัดสำนวนเป็นจำนวนมาก ผู้แต่งได้ใช้วิธีเรียงลำดับตามตัวอักษรในภาษาอังกฤษ แล้วอธิบายหรือขยายความเป็นภาษาอังกฤษ และแปลสำนวนเป็นภาษาไทย จากนั้นจึงแต่งประโยคตัวอย่างเป็นภาษาอังกฤษและแปลเป็นภาษาไทย ทั้งประโยคอีกครึ่งหนึ่ง เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจ ตัวอย่างการแปลแบบตรงตามต้นฉบับ เช่น

- 1) answer back = to reply rudely, to talk back, as in contradiction ย้อน Some children *answer back* to their parents after being reprimanded. พอถูกตำหนิ เด็ก ๆ บางคนก็ *ย้อนเอา* กับพ่อแม่ของตนเข้า (หน้า 12)
- 2) bowl over = to overwhelm ปั่นป่วน หนุนง The death of my friend was such a surprise to me that I was *bowled over*. มรณกรรมของเพื่อนของฉันเป็นเรื่องที่ไม่ได้คาดฝัน จนทำให้ฉัน *หนุนง* ไปหมด (หน้า 61)
- 3) cut and run = to leave abruptly รีบไป I'll have to *cut and run* after class. I have an important meeting. หลังจากเลิกเรียนแล้วฉันจะต้อง *รีบไป* ฉันมีนัดที่สำคัญยิ่ง (หน้า 102)
- 4) duck into = go into (usually for a short period) คอดเข้าไป Let's *duck into* this shop and get a cup of coffee. *คอดเข้าไป* ในร้านนี้สักประเดี๋ยวละและดื่มกาแฟสักแก้ว (หน้า 120)
- 5) eye, to keep an eye out = to watch for ฝ้า ระวัง *Keep an eye out* for thieves all the time. *คอยระวัง* ขโมยไว้ทุกๆ โอกาสนะ (หน้า 129)
- 6) fork over = to pay or hand over; give, usually forcefully จ่ายคืน ส่งคืน If you don't *fork over* the money I lent you, I'll call the police. ถ้าคุณไม่ *จ่ายคืน* เงินที่คุณยืมไปละก็ ฉันจะบอกตำรวจ (หน้า 150)
- 7) give rise to = to cause or result in ก่อให้เกิด His careless comments *give rise to* a lot of criticism. ข้อสังเกตอย่างไม่ระมัดระวังของเขา *ก่อให้เกิด* การวิพากษ์วิจารณ์อย่างมากมาย (หน้า 162)

8) **hit it off** (colloq.) = to take pleasure in one another's company; be congenial เข้ากันได้
ไปด้วยกันได้ He always **hit it off** with everybody he worked with. เขา**เข้ากันได้**เสมอกับทุก ๆ คนที่
เขาทำงานด้วย (หน้า 190)

9) **ice, to break the ice** = to break through reserve or formality แสดงความเป็นกันเอง
They played some games at the party **to break the ice**. ในงานกินเลี้ยงรื่นเริง พวกเขาเล่นเกมต่าง ๆ
เพื่อ **แสดงความเป็นกันเอง** (หน้า 203)

10) **monkey around** (sl.) = to occupy oneself aimlessly or foolishly บ้าๆ บอๆ
Stop this silliness. Quit **monkeying around** and go to work. หยุด**บ้า ๆ บอ ๆ** อย่างนี้เสียที แล้วก็ลงมือ
ทำงาน (หน้า 257)

ตำราเล่มนี้มีสำนวนหรือโวหารจำนวน 2,027 สำนวน มีเพียง 55 สำนวนที่คล้ายคลึงกับ
สุภาษิต หรือคำพังเพย ผู้แต่งใช้วิธีแปลแบบเทียบเคียงและวิธีแปลแบบขยายความ เป็นส่วนใหญ่ เช่น

1) **rain cats and dogs** = to rain excessively; to rain very heavily ฝนตกลึ้มหลึ้มตาไม่จู้
When there is a typhoon, it always **rains cats and dogs**. พอพายุได้ฟุนผ่านมา **ฝนมักตกลึ้มหลึ้มตาไม่
จู้เสมอ** (หน้า 299-300)

2) **red, not worth a red cent** (U.S. colloq.) = to be worthless ไม่มีค่าสักสตางค์แดงเดียว
That counterfeit 100 baht is **not worth a red cent**. ธนบัตรปลอมใบละร้อยนั้น **ไม่มีค่าสักสตางค์แดง
เดียว** (หน้า 303)

3) **spade, to call a spade a spade** = to call a thing by its right name; speak the plain,
uncompromising truth พูดกันอย่างขวานผ่าซาก If there is injustice, a person must **call a spade
a spade** or he's a coward. ถ้าเกิดไม่ยุติธรรม คนเราต้อง**พูดกันอย่างขวานผ่าซาก** มิฉะนั้น ก็ได้ชื่อว่า
คนจู้ฉลาด (หน้า 345)

4) **stand on one's own two legs** = to be independent; manage one's own affairs
อาศัยลำแข้งของตนเอง If your parents don't have money, you must **stand on your own two legs** and
support yourself in college. ถ้าคุณพ่อคุณแม่ไม่มีเงินส่ง เธอก็ต้อง**อาศัยลำแข้ง**และช่วยตนเอง
ในระหว่างที่เรียนอยู่ในมหาวิทยาลัย (หน้า 352)

5) **wrong, to get up on the wrong side of the bed** (sl.) = to be in a bad mood or in bad
temper; to peevish or fretful หัวเสีย Don't talk to the boss today. He **got up on the wrong
side of the bed** and is looking for trouble. อย่าไปพูดกับท่านหัวหน้าในวันนี้ะ ท่านหัวเสีย
และกำลังพยายามหาเรื่องอยู่

ส่วนท้ายเล่มในตำราเล่มนี้จะมีแบบฝึกหัดซึ่งแบ่งเป็นสองชนิดคือ ชนิดแรกมุ่งที่จะปลูกฝัง
ความหมายของสำนวนโวหาร และเป็นแบบฝึกหัดทดสอบความจำด้วย ส่วนชนิดที่สองจะเป็น

ประโยชน์มากกับนักศึกษา เพราะจะช่วยเพิ่มพูนความรู้ทางไวยากรณ์ด้วย หากสังเกตให้ดีจะเห็นว่า บางครั้งอาจมีคำตอบมากกว่าคำตอบเดียว และสำนวนต่างๆ เหล่านั้นมักจะมีรูปประโยคคล้ายๆ กัน เช่น คำบุรพบทบางคำก็ให้แนวความคิดไปในทางหนึ่ง และแนวความคิดบางอันก็มักแสดงออกด้วยรูปประโยคที่เหมือนๆ กัน

3.4.2 ชื่อหนังสือ: แปลให้เป็นแล้วเก่ง

ผู้แต่ง: ดร.เตือนจิตต์ จิตต์อารี

“แปลให้เป็นแล้วเก่ง” เป็นตำราที่ผู้เขียนปรารถนาจะให้ผู้อ่านซึ่งไม่สันทัดในการแปล แต่มีความสนใจการแปลจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย หรือการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษได้ ลองอ่านคำอธิบายอย่างง่าย มีตัวอย่างประกอบจำนวนมากนับพัน เมื่อผู้อ่านได้อ่านแล้วจะได้รับความรู้จริงอย่างกว้างขวาง ผู้ที่สนใจสามารถพัฒนาความรู้ภาษาอังกฤษของตนเองในด้านไวยากรณ์จากบทที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษาอังกฤษ ซึ่งอาจเป็นปัญหาในการแปล

หนังสือเล่มนี้จะช่วยส่งเสริมพื้นฐานของผู้อ่านที่ต้องการศึกษาต่อในระดับสูง ตั้งแต่ระดับปริญญาตรีและสูงกว่า ผู้สนใจที่ฝึกฝนทักษะการแปลได้จนชำนาญ ก็สามารถประกอบอาชีพในด้าน การแปลได้ ตลอดจนการทำอาชีพอิสระด้านการแปล และการเขียนบทความ สารคดี ความรู้และความบันเทิง

เนื้อหาในเล่มแบ่งออกเป็น 27 บท มีเนื้อหารายละเอียดมากสำหรับผู้ที่ต้องการเรียนรู้การแปล ได้แก่ ประโยชน์ของการแปล ลักษณะของภาษาอังกฤษและภาษาไทยที่แตกต่างกัน การวิเคราะห์ ข้อผิดพลาดในการแปลภาษาอังกฤษและภาษาไทย การปรับบทแปล การออกเสียงและการทับศัพท์ ตัวอย่างสำนวนภาษา อังกฤษและภาษาไทย สำนวนไทยที่เกี่ยวกับใจ หลักการแปลข่าว การแปล ภาพยนตร์ การแปลภาษาโฆษณา คำประพันธ์ รวมทั้งมีแบบทดสอบการแปลพร้อมเฉลย สำหรับใน บทที่ 21 ซึ่งเกี่ยวกับการแปลภษิตและสำนวนโวหารค่อนข้างละเอียด และกล่าวอ้างถึงวิธีการแปลที่ ศ. ดร. สิทธา พิณภูวดลได้ใช้ในตำราการแปล ซึ่งได้แก่ วิธีแปลแบบตรงตามต้นฉบับ วิธีแปลแบบเทียบเคียง วิธีแปลแบบขยายความ และวิธีแปลแบบตีความ

ตัวอย่างการแปลแบบตรงตามต้นฉบับ เช่น

Moderation is all things.	ทางสายกลางเป็นทางที่ดีที่สุด
Look for the future, not the past.	จงมองไปสู่อนาคตมิใช่อดีต
Practice makes perfect.	ยิ่งฝึกยิ่งชำนาญ
Prevention is better than cure.	กันไว้ดีกว่าแก้ (หน้า 390)

ตัวอย่างการแปลแบบเทียบเคียง เช่น

A penny saved is a penny earned.	เก็บไว้ได้เพนนีหนึ่ง เท่ากับหาได้เพนนีหนึ่ง (มีสิ่งพึงบรรจบให้ครบบาท)
Blood is thicker than water.	เลือดข้นกว่าน้ำ (อย่าเห็นจี้ดีกว่าไส้)
Don't carry coals to New Castle.	อย่านำถ่านหินไปเมืองนิวคาสเซิล (อย่านำมะพร้าวหัวไปขายสวน) (หน้า 390)

ตัวอย่างการแปลแบบขยายความ เช่น

Time brings wisdom.	เวลานำมาซึ่งปัญญาและความสุขุมรอบคอบ
Live and learn.	ตราบไตที่ยังมีชีวิตอยู่ก็จงเรียนรู้ต่อไป
Practice makes perfect.	การฝึกฝนบ่อยๆ ทำให้สมบูรณ์แบบยิ่งขึ้น (หน้า 391)

ตัวอย่างการแปลแบบตีความ เช่น

Poets have a license to lie.	อย่าเชื่อจินตกวี
The busy have no time for tears.	การทำงานทำให้คนเรามีความสุข (หน้า 391)

3.4.3 ชื่อหนังสือ: สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ

ผู้แต่ง: ประเพศ ไกรจันทร์

สำนวนภาษาอังกฤษ (Idioms) คือ ถ้อยคำหรือกลุ่มคำต่างๆที่ทำให้การพูดและการเขียนมีชีวิตชีวาหรือมีรสชาติมากยิ่งขึ้น ถ้าปราศจากการใช้สำนวนแล้ว ภาษาก็อาจจะขาดรสชาติและไม่น่าตื่นเต้นเลย ไม่เฉพาะแต่ภาษาอังกฤษเท่านั้น ภาษาไทยหรือภาษาอื่นๆ ก็เช่นเดียวกัน ส่วนมีสำนวนเป็นของตัวเองทั้งนั้น เช่นสำนวนไทยที่ว่า “น้ำขึ้นให้รีบตัก” หรือ “นกสองหัว” เป็นต้น

ส่วนสำนวนภาษาอังกฤษนั้นก็มิ้นยเดียวกัน คือ เป็นคำพูดที่เราจะต้องจดจำและนำไปใช้ในโอกาสต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพราะส่วนมากแล้วคนไทยเราจะเคยชินกับภาษาอังกฤษที่พูดหรือเขียนแบบไม่ใช่สำนวน พอไปพบสำนวนหรือที่ภาษาอังกฤษเรียกว่า Idioms แล้วผู้อ่านก็จะงง คือไม่เข้าใจหรือเข้าใจแต่ไม่ชัดเจน

โดยลักษณะตามธรรมชาติแล้ว Idioms จะช่วยให้ภาษามีชีวิตชีวาและเห็นชัดเป็นรูปร่างมากยิ่งขึ้น เพราะสำนวนต่าง ๆ เหล่านี้อาจจะช่วยให้การสื่อสารที่ใช้ในชีวิตประจำวันเพิ่มประสิทธิภาพ หนังสือ “สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ (Fun with Idioms)” ผู้อ่านจะพบกับคำที่เป็นสำนวนภาษาอังกฤษง่าย ๆ ถึง 136 คำ นำเสนอโดยใช้หน้าละ 1 สำนวนพร้อมด้วยภาพประกอบ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้อย่างชัดเจน และสามารถนำไปใช้ได้เลย เพราะฉะนั้นหนังสือเล่มนี้จะช่วยให้ผู้อ่านทราบถึงวิธีที่จะใช้สำนวนภาษาอังกฤษอย่างได้ผล และทำให้การพูดและการเขียนมีชีวิตชีวามากขึ้น

ผู้แต่งได้ใช้วิธีแปลสำนวนต่าง ๆ ทั้ง 4 วิธี คือ วิธีแปลแบบตรงตามต้นฉบับ วิธีแปลแบบเทียบเคียง วิธีแปลแบบขยายความ และวิธีแปลแบบตีความ มีภาพวาดแบบการ์ตูนประกอบทุกหน้า และได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมแต่ละสำนวน ดังตัวอย่างต่อไปนี้ คือ

ตัวอย่างการแปลแบบตรงตามต้นฉบับ เช่น

Do someone a good turn	ทำสิ่งที่ดีหรือเป็นประโยชน์ให้แก่บางคน (หน้า 23)
Drown one's sorrows	ลดความเศร้าหรือคลายความทุกข์ (หน้า 29)
Gallows humour	เรื่องตลกหรือนำหัวเราะในสถานการณ์ที่ซีเรียส (หน้า 38)
Good show!	ดีจริง ๆ หรือยอดเยี่ยม (หน้า 47)

ตัวอย่างการแปลแบบเทียบเคียง เช่น

From China to Peru	ทั่วทุกมุมโลก (หน้า 36)
Have a frog in one's throat	มีเสมหะหรือเสลดติดคอ (หน้า 56)
Keep the wolf from the door	หลีกเลี่ยงความหิวกระหายและความยากจน (หน้า 74)
Like a bull in a China shop	คนที่งุ่มง่ามหรือไม่รู้จักร กาละ เทศะ (หน้า 78)

ตัวอย่างการแปลแบบขยายความ เช่น

Give short shrift	ไม่เป็นมิตรหรือไม่สนใจ (หน้า 43)
Go to pot	สิ่งใด ๆ ที่เสื่อมหรือทรุดโทรมลงเนื่องจากความประมาท (หน้า 46)
Scot free	หลีกเลี่ยงภัยหรือเป็นอิสระเสรี (หน้า 117)
A soap opera	หนัง-ละครวิทยุหรือโทรทัศน์ (หน้า 123)

ตัวอย่างการแปลแบบตีความ เช่น

A blind spot	การปฏิเสธ ไม่ยอมรับ หัวรั้น (หน้า 8)
Cast pearls before swine	อย่าให้ของที่มีค่าแก่คนที่ไม่รู้คุณค่าของมัน (หน้า 15)
No spring chicken	ไม่ใช่คนอ่อนหัดหรือไม่มีประสบการณ์ (หน้า 91)
Still wet behind the ears	อ่อนหัดและไม่มีประสบการณ์ (หน้า 127)

3.4.4 ชื่อหนังสือ: สุภาษิตอังกฤษ คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน

ผู้แต่ง: รัชณี ขอสัตติกุล

การเปรียบเทียบสุภาษิตอังกฤษกับคำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกันในหนังสือเล่มนี้มีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

1. ยกสุภาษิตอังกฤษและคำสอนใจของไทยที่มีความหมายตรงกัน หรือคล้ายคลึงกันมาเปรียบเทียบเป็นคู่
2. ให้ความหมายที่คล้ายคลึงกันของสุภาษิตอังกฤษและคำสอนใจของไทยนั้นๆ

3. แสดงวิธีใช้โดยการยกตัวอย่างประกอบ ตัวอย่างที่ยกมามีทั้งที่ปรากฏตามหนังสือต่างๆ และที่ผู้เขียนได้เขียนขึ้น เพื่อช่วยให้เข้าใจความหมายของสุภาษิตหรือคำสอนใจดีขึ้น หากเป็นตัวอย่างที่ผู้เขียนได้เขียนขึ้นก็จะไม่มีวงเล็บบอกชื่อหนังสือหรือชื่อผู้แต่ง
4. อธิบายที่มาของสุภาษิตทั้งสองภาษา ถ้ามีหลักฐานแน่นอนที่สามารถจะอ้างได้ อธิบายความสอดคล้องคลึงหรือความแตกต่างในบางแง่ของความหมาย การอ้างอิง รวมทั้งการใช้คำอุปมาอุปไมยของสุภาษิตทั้งสองภาษา

สุภาษิตหลักที่นำมาเปรียบเทียบเป็นคู่ในหนังสือเล่มนี้มีจำนวนทั้งหมด 100 สุภาษิต และหากมีสุภาษิตอื่นในภาษาเดียวกันที่มีความหมายคล้ายคลึงกันแต่ละสุภาษิต ก็จะยกมาแสดงประกอบด้วย สุภาษิตหลักบางสุภาษิตอาจมีสุภาษิตอื่น ๆ ที่มีความหมายคล้ายคลึงกันอีกมากมาย เช่น สุภาษิตที่สอนใจเกี่ยวกับการพูด คือ “Speech is silver, silver is gold.” มีสุภาษิตอื่นที่มีความหมายคล้ายคลึงกันถึง 48 สุภาษิต นอกจากนี้หากมีสุภาษิตชาติอื่นที่มีความหมายคล้ายคลึงกันก็จะนำมาเขียนแสดงไว้ด้วย

เนื่องจากสุภาษิต คำพังเพย และสำนวนไทยโดยรวม ส่วนมากเน้นในเรื่องการสอนใจ ผู้เขียน จึงได้เรียกรวมคำประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ว่า “คำสอนใจ” ดังนั้น คำสอนใจของไทยทั้ง 100 คำนี้เป็นคติสอนใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ และเพื่อให้ผู้อ่านค้นหาสุภาษิตที่ต้องการได้ง่าย ผู้เขียนจึงจัดเรียงตามลำดับอักษรตัวแรกของสุภาษิตอังกฤษ แต่มิได้จัดแบ่งเป็นหมวดหมู่ตามความหมายที่เกี่ยวข้อง อย่างไรก็ตาม ในตอนท้ายของหนังสือเล่มนี้ก็มีดัชนี ที่เรียงลำดับสุภาษิต คำพังเพย และสำนวนไทยตามลำดับตัวอักษรไทยพร้อมทั้งเลขหน้า เพื่อช่วยให้ผู้อ่านได้ค้นหาสุภาษิต คำพังเพยและสำนวนไทยที่ต้องการได้รวดเร็วขึ้น ผู้เขียนได้ยกคำสอนใจของชาติอื่น ๆ มาเทียบเคียงกับคำสอนใจของไทยด้วย เช่น ฝรั่งเศส จีน ญี่ปุ่น อินเดีย เป็นต้น

ผู้แต่งได้ใช้วิธีแปลสำนวนต่าง ๆ ทั้ง 4 วิธี คือ แปลแบบตรงตามต้นฉบับ แปลแบบเทียบเคียง แปลแบบขยายความ และแปลแบบตีความ มีรายละเอียดเพิ่มเติมแต่ละสำนวน ดังตัวอย่างต่อไปนี้คือ ตัวอย่างการแปลแบบตรงตามต้นฉบับ เช่น

A barking dog never bites. หมาเห่าไม่กัด (หน้า 13)

Big fish eat little fish. ปลาใหญ่กินปลาเล็ก (หน้า 60)

Diamond cut diamond. เพชรตัดเพชร (หน้า 67)

ตัวอย่างการแปลแบบเทียบเคียง เช่น

All that glitters is not gold. ช่างนอกสุกใส ช่างในเป็นโพรง (หน้า 32)

Blood is thicker than water. อย่าเห็นใจดีกว่าไส้ (หน้า 63)

Every tub must stand on its own bottom. อย่าเอา(เข็ม) จมูกเขามาหายใจ (หน้า 127)

Let sleeping dogs lie. อย่าแกว่งเท้าหาเสี้ยน (หน้า 217)

ตัวอย่างการแปลแบบขยายความ เช่น

Better the foot slip than the tongue. พลิ้วปากเสียลิ้น พลิ้วตีนตกต้นไม้ (หน้า 56)

Fine feathers make fine birds. ไก่งามเพราะขน คนงามเพราะแต่ง (หน้า 141)
 Money talks. มีเงินมีทองเจรจา (พูด) ได้ มีไม้มีไผ่ปลูกเรือนงาม (หน้า 268)
 Two heads are better than one. คนเดียวหัวหาย สองคนเพื่อนตาย (หน้า 422)

ตัวอย่างการแปลแบบตีความ เช่น

Brevity is the soul of wit. อย่าพ่ายเรือในอ่าง (หน้า 68)
 Drown not thyself to save a drowning man. เตี้ยอย่าอ้อมค้อม (หน้า 119)
 Homer sometimes nods. สี่ตีนยังรู้พลาด นักปราชญ์ยังรู้พลั้ง (หน้า 167)
 Go abroad and you'll hear news of home. ปากคนยาวกว่าปากกา (หน้า 154)

3.4.5 ชื่อหนังสือ: พจนานุกรมภาพคำำนวนอเมริกัน

ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด

โดยทั่วไป การเรียนภาษานั้น สารที่ยากที่สุดอย่างหนึ่งคือ การเรียนคำำนวน คำำนวน เป็นคำหรือกลุ่มคำที่มีความหมายเฉพาะ ไม่ตรงกับความหมายตรงๆ ของถ้อยคำนั้น เช่น คำว่า เปาแตร แปลว่า ร้องไห้ เป็นต้น

ในภาษาอังกฤษก็เช่นเดียวกัน มีคำำนวนที่ต้องเรียนรู้มากมาย เราในฐานะผู้เรียน ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ ทุกคนรู้สึกว่ คำำนวนเรียนลำบาก จำยาก ซึ่งแต่เมื่อเรียนรู้แล้ว ใช้เป็นแล้ว จะทำให้ถ้อยคำน้ำเสียงที่สื่อสารมีเสน่ห์มากขึ้น เช่น เมื่อต้องการพูดว่ โทรศัพท์ถึงเขา (Telephone to him.) ก็อาจกล่าวว่ Give him a ring. เป็นต้น

หนังสือเล่มนี้ได้แนะนำให้รู้จักคำทั้งหมด 176 คำ ในจำนวนทั้งหมดนี้สามารถจำแนกเป็นคำสุภาพได้ 37 คำ และคำำนวน 139 คำำนวน แต่ละถ้อยกระทรงมีความหมาย และตัวอย่างประกอบการใช้คำำนวน ๆ ส่วนที่ทำให้่านและจดจำง่ายเห็นจะเป็นภาพประกอบของแต่ละคำำนวนเอง บางภาพให้ความหมายลึกซึ้ง และบางภาพค่อนข้างน่าขัน

หนังสือเล่มนี้เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจที่ใฝ่เรียนรู้ภาษาอังกฤษ สามารถพิชิตคำำนวนต่าง ๆ ได้ดี ผู้เขียนได้รวบรวมคำำนวนอเมริกันแต่ละคำำนวน แล้วมีคำอธิบายเป็นภาษาอังกฤษและแปลเป็นภาษาไทย นอกจากนี้แล้วยังนำคำำนวนมาแต่งประโยคประกอบให้ผู้อ่านได้เข้าใจ วิธีการแปลส่วนใหญเป็นการแปลแบบการแปลตรงตามต้นฉบับ และการแปลแบบขยายความ และมีจำนวนค่อนข้างน้อยที่ใช้วิธีการแปลแบบเทียบเคียงและแบบตีความ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างการแปลแบบตรงตามต้นฉบับ เช่น

Dry behind the ears (experienced; knowing how to do something มีประสบการณ์รู้ว่ควรทำอะไร)

Tom is going into business by himself? Why, he's hardly **dry behind the ears**. ทอมกำลังจะทำธุรกิจด้วยตนเองหรือ ทำไม เขายังไม่ค่อยแห้งหลังหูเลย (หน้า 28)

Give a hard time ให้เรื่องหนักใจ หาความลำบาก (to complain; give trouble by what one says or does; scold คำหณี หาความยุ่งยากโดยสิ่งที่ตนพูดหรือกระทำ, คำว่า)

My boss **gave me a hard time** last week about some small things. นายของฉันให้เรื่องหนักใจฉันเมื่อสัปดาห์ก่อนเรื่องสิ่งเล็กๆ น้อยๆ (หน้า 38)

Money to burn มีเงินไว้เผาเล่น (very much; more money than is needed เงินมาก; เงินมากเกินจำเป็น) My uncle is so rich that he has **money to burn**. ลุงของผมร่ำรวยมากขนาดมีเงินไว้เผาเล่น (หน้า 64)

Walk on air เดินบนอากาศ (to feel happy and excited รู้สึกสุขใจหรือตื่นเต้น)

Sue has been **walking on air** since she won the prize. ซูเลยเดินบนอากาศตั้งแต่เธอชนะรางวัล (หน้า 94)

ตัวอย่างการแปลแบบเทียบเคียง เช่น

Hoe one's own row ขุดดินร่องของตัวเอง, ด้วยลำแข้งตนเอง (make your way in life by your own efforts ทำมาหาเลี้ยงชีวิตด้วยกำลังของตนเอง)

David's father died when he was little, and he always had to **hoe his own row**.

พ่อของเดวิดตายตั้งแต่เมื่อเขายังเด็ก เขาจึงต้องหาเลี้ยงตัวด้วยลำแข้งตนเอง (หน้า 50)

Keep one's fingers crossed ให้นิ้วไขว้กันหรือเกยกัน (to wish for good luck ปรารถนาให้โชคดี)

Keep your fingers crossed while I take the test. ไขว้นิ้วไว้ด้วย (อวยพรให้) เวลาฉันสอบ (หน้า 58)

ตัวอย่างการแปลแบบขยายความ เช่น

How's tricks? ว่าไง (an informal greeting used when meeting someone, usually a friend. It means "how are you?" การทักทายเมื่อพบใครสักคนปกติเป็นเพื่อน หมายความว่า "สบายดีหรือ")

One day a circus to town, Felix couldn't resist going to see the clowns. "Hello, **how's tricks?**" One friendly fellow greeted him.

วันหนึ่งละครสัตว์มาแสดงในเมือง เฟลิกซ์ไม่อาจทนที่จะชมตัวตลก "เฮลโล ว่าไง" เพื่อนสนิทคนหนึ่งทักเขา (หน้า 52)

Turn thumbs down คำว่าหัวแม่มือ (to disapprove; reject; say no< usually used with on >;

note: to turn thumbs up means the opposite ไม่เห็นด้วย ปฏิเสธ บอกว่าไม่ ปกติมักใช้กับ on หมายถึง ชูหัวแม่มือมีความหมายตรงข้าม)

He gave strict orders to **turn thumbs down** on their demands.

เขาลั่งเข็มงวดให้คว่ำหัวแม่มือเรื่องคำร้องขอของพวกเขา (หน้า 91)

ตัวอย่างการแปลแบบตีความ เช่น

Drown one's sorrows (troubles) ถ่วงน้ำความเศร้า (ปัญหา) (drink liquor to try to forget something unhappy คืมสุราเพื่อพยายามลืมความทุกข์) Bill is in the bar **drowning his sorrows** บิลล์อยู่ในบาร์กำลังเอาความขมขื่นไปถ่วงทิ้ง (หน้า 28)

Walls have ears. (things uttered in secret get rumored abroad สิ่งที่บอกกันเป็นลับกลับไปลือกันข้างนอก) Not so loud! Walls have ears.อย่าเสียงดังผนังมีหู (หน้า 94)

3.4.6 ชื่อหนังสือ: เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิตอังกฤษ-ไทย

ผู้แต่ง: สราวุธ

การเรียนรู้ภาษาอังกฤษในชั้นหาความรู้เพิ่มเติมสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานภาษาอังกฤษอยู่แล้วนั้น มีอยู่ด้วยกันหลายวิธี เช่น เรียนรู้จากหนังสือตำราหรือจากภาพยนตร์ (script) เป็นต้น แต่วิธีการเรียนรู้จากสำนวน และภาษิต (sayings and proverbs) นี้ ก็เป็นอีกวิธีหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ในภาษาอังกฤษของผู้อ่านให้ดีขึ้น เพราะสำนวนหรือภาษิตที่เป็นภาษาอังกฤษนั้น เกิดขึ้นด้วยสมองของนักปราชญ์ และบุคคลสำคัญของแต่ละชาติทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นผู้คิดค้นกำหนดคำหรือประโยคเหล่านี้ขึ้น ให้มีจุดมุ่งหมายและมีข้อความกะทัดรัดง่ายต่อการจดจำ เป็นความหมายลึกซึ้งในการสอนคนทั่ว ๆ ไปจนถึงชั้นลูกหลาน

เพราะฉะนั้น ศัพท์ของแต่ละคำที่กำหนดขึ้นในตัวประโยคแต่ละประโยค จึงแฝงไว้ด้วยความไพเราะ สละสลวย ก็นใจอย่างลึกซึ้ง และในบางประโยคเมื่ออ่านผ่านไปครั้งแรก จะรู้สึกว่แปลได้ยากหรือแปลเป็นภาษาไทยไม่ตรงกับความหมาย และบางประโยคก็คล้ายกับขาดหลักไวยากรณ์บ้าง แต่ถ้าพิจารณาให้ถ่องแท้จะเห็นว่า เป็นประโยคที่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์อย่างสมบูรณ์ ทั้งให้ความหมายอย่างชัดเจน ในทำนองเดียวกับสำนวนไทย หรือภาษิตของไทยเราเช่นกัน ที่อาจซ่อนความหมายของคำไว้ให้ต้องขบคิดอยู่ด้วย

สำนวนและภาษิตอังกฤษที่นำมาแปลเป็นภาษาไทยแต่ละประโยคในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้จัดหมวดหมู่ไว้ใกล้เคียงหรือตรงกันข้าม เพื่อให้ผู้อ่านเกิดความสนใจ หรือจำได้ง่ายขึ้น ซึ่งวิธีเหล่านี้จะช่วยให้ผู้อ่านที่สนใจในการฝึกฝนเพิ่มเติมความรู้เกี่ยวกับภาษาอังกฤษ ได้ใช้เป็นแนวทางในการค้นคว้าศึกษาได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วยังได้สอดแทรกสำนวนไทยและภาษิตไทยที่แปลเป็นภาษาอังกฤษให้ผู้อ่านได้ใช้เป็นแนวทดลองฝึกแปลด้วยตนเองอีกด้วย

ผู้เขียนได้รวบรวมคำสุภาษิตทั้งหมดรวม 1,073 คำ และใช้วิธีแปลทั้ง 4 วิธี ได้แก่ วิธีแปลแบบตรงตามต้นฉบับ วิธีแปลแบบเทียบเคียง วิธีแปลแบบขยายความ และวิธีแปลแบบตีความ โดยใช้วิธีแปลแบบตรงตามต้นฉบับมากที่สุดคือ 928 คำ ตัวอย่าง เช่น

ตัวอย่างการแปลแบบตรงตามต้นฉบับ เช่น

1) Friendship increases in visiting friends, but more in visiting them seldom.

ไปมาหาสู่บ่อย ๆ ทำให้มิตรภาพเพิ่มขึ้น แต่จะให้แน่นแฟ้นก็อย่าไปบ่อยนัก (หน้า 21)

2) Be slow in choosing a friend and slower in changing. เลือกคบมิตรต้องช้า ๆ และ
จะยิ่งช้าเมื่อเปลี่ยนมิตร (หน้า 21)

3) Better a living beggar than a buried emperor. เป็นกระยาจกขอทานที่มีชีวิตอยู่
ดีกว่าเป็นจักรพรรดิที่สิ้นพระชนม์แล้ว (หน้า 60)

4) The heart of a fool is in his mouth, but the mouth of a wise is in his heart.
หัวใจของคนโง่อยู่ในปาก แต่ปากของคนฉลาดอยู่ในหัวใจ (หน้า 97)

5) Beauty without grace is the hook without bait. ความงามที่ปราศจากคุณความดีก็
เหมือนเบ็ดที่ไม่มีเหยื่อ (หน้า 111)

ตัวอย่างการแปลแบบเทียบเคียง เช่น

ผู้แต่งใช้วิธีแปลแบบเทียบเคียง 44 คำ โดยมีการแปลตรงตามต้นฉบับประกอบด้วย ตัวอย่าง เช่น

1) A bad workman always blames his tools. (คนงานที่ไม่ดีมักโทษเครื่องมือของ
ตนเอง) ำไม่ดี โทษปีโทษกลอง (หน้า 234)

2) Make hay while the sun shines. (ตากฟางในขณะที่มีแสงแดด) น้ำขึ้นให้รีบตัก
(หน้า 234)

3) When in Rome do as Roman do. (อยู่ในกรุงโรม ทำอย่างคนโรมันเขาทำ) เข้าเมือง
ตาหลิว ต้องหลิวตาตาม (หน้า 234)

4) Spare the rod and spoil the child. (ประหยัดไม้เรียว่อมทำให้เด็กเสีย) รักวัวให้ผูก
รักลูกให้ตี (หน้า 236)

5) Strike while the iron is hot. (ตีเหล็กขณะยังร้อน) ตัดไม้เมื่อยังอ่อน (หน้า 236)

6) Take care of the pence and the pound will take care itself.
(รักษาเหรียญเพนนีไว้ได้ เงินปอนด์ก็จะช่วยรักษาตัวมันไว้ให้) มีสิ่งพึงประจบให้ครบบาท

ตัวอย่างการแปลแบบขยายความ เช่น

ผู้แต่งใช้วิธีแปลแบบขยายความจำนวน 91 คำ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) The course of true love never did run smooth. รักแท้ย่อมจะต้องมีอุปสรรคบ้าง
(ไม่ราบรื่น) (หน้า 11)

2) Everybody in love is blind. ความรักทำให้ทุกคนตาบอด (ทุกคนที่ตกอยู่ในความรัก
ล้วนตาบอด) (หน้า 11)

3) Fame, like a river, is narrowest at its source and broadest afar off. ชื่อเสียงก็
เหมือนแม่น้ำ จะแคบที่สุดตอนเริ่มต้น และกว้างออกไปเรื่อย ๆ (หน้า 154)

ความหมาย : การกระทำความดีต่างๆ ที่จะให้ได้รับชื่อเสียงและเกียรติยศนั้น จะต้องใช้เวลาอยู่บ้าง อย่าคิดว่า เพียงการกระทำอย่างเดียวในเวลาสั้นๆ จะได้รับชื่อเสียง เราจะต้องหมั่นทำความดีสะสมไว้ ไปภายหน้าความดีของเราก็จะค่อย ๆ แผ่ขยายไปเอง (หน้า 205)

4) Full bellies make empty skulls. ท้องอืดเกินไปทำให้สมองว่างเปล่า

ความหมาย : คนเราลงอึดท้องหรืออึดหน้าสำราญเสียแล้ว ก็ไม่อยากจะคิดอะไรมาก เรียกว่าเป็นความสบายเสียจนเคยตัว ไม่ต้องใช้สมองคิดอีก สมองจึงว่างเปล่า (หน้า 204-205)

5) Frightening a bird is not the way to catch it. การทำให้มันตกใจไม่ใช่เป็นวิธีที่จะจับนก

ความหมาย : คำนวนนี้หมายถึงการจะจับคนร้ายหรือจะจับความผิดของคนหนึ่งคนใดก็ตาม จะต้องกระทำให้นิ่งนวล อย่าให้คนร้ายหรือคนผิดรู้ตัวเสียก่อน จึงจะจับได้ง่าย เปรียบได้กับสำนวนไทยที่ว่า “อย่าแหวกหญ้าให้งูตื่น” (หน้า 205)

ตัวอย่างการแปลแบบตีความ เช่น

ผู้แต่งได้ใช้วิธีแปลแบบตีความน้อยที่สุดคือ 10 คำ ตัวอย่าง เช่น

1) He that grasps too much, holds nothing fast. (คนที่คว้าจับอะไรไว้มากเกินไป ย่อมยึดจับได้ไม่มั่น) โลกมาก ลากหาย (หน้า 235)

2) Gold, when present cause fear, when absent, grief. (เมื่อมีทองก็เกิดกลัว เมื่อทองหายก็เกิดโศกนัส) มีทองเท่าหนวดกุ้ง นอนสะดุ้งจนเรือนไหว (หน้า 237)

3) A poet is born, not made. นักปราชญ์เกิดมาเป็นปราชญ์ ไม่ใช่ทำให้เป็นปราชญ์ (หน้า 45)

4) Better know nothing than half-know many things. ไม่รู้อะไรเลยดีกว่า รู้หลายอย่างครึ่ง ๆ กลาง ๆ (รู้อย่างงู ๆ ปลา ๆ) (หน้า 159)

3.4.7 ชื่อหนังสือ: คู่มือนักแปลอาชีพ

ผู้แต่ง: ศ. ดร. สิทธิฯ พินิจกุล

ในหนังสือ “คู่มือนักแปลอาชีพ” นี้ ผู้เขียนมุ่งเสนอทฤษฎีการแปล และหลักปฏิบัติของการแปล ซึ่งต้องไปด้วยกันอย่างใกล้ชิด จะขาดอย่างใดอย่างหนึ่งไม่ได้ โดยเน้นการแปลงานด้านต่างๆ ตามที่ปรากฏอยู่จริงในตลาดงานแปลของไทยปัจจุบัน โดยมุ่งหวังให้ผู้แปลสามารถฝึกฝนตนเองให้ทำงานได้จริงตามความต้องการของผู้ใช้งานแปล เป็นนักแปลมืออาชีพที่ได้รับความเชื่อถือไว้วางใจ และถูกต้องตามหลักวิชา

การฝึกฝนการแปลด้วยตนเอง **ขั้นแรก** เริ่มด้วย การฝึกฝนภาษาต่างประเทศที่จะนำมาแปล ให้มีความสอดคล้องเทียบกันได้ดีกับภาษาไทย ทั้งนี้ผู้แปลจะต้องอ่านภาษาต่างประเทศที่จะนำมาแปล มาก ๆ เพื่อให้เข้าใจอย่างถ่องแท้ และเขียนภาษาไทยให้ถูกต้องตามหลักภาษาไทยตามที่ใช้กันจริงในสังคมไทย **ขั้นที่สอง** ผู้แปลต้องศึกษาหาความรู้ทั้งความรู้รอบตัวและศาสตร์ต่าง ๆ โดยเฉพาะศาสตร์

ในแวดวงงานที่ผู้แปลนัด **ขั้นสุดท้าย** ศึกษาและฝึกฝนทักษะการแปล โดยยึดหลักการที่เป็นวิชาการ เพราะเป็นหลักอมตะที่มั่นคงเชื่อถือได้ตลอดกาล พัฒนาการแปลให้คล่องแคล่วจนสามารถใช้เทคนิค หรือกลวิธีในการพลิกแพลงแบบยลต่าง ๆ จนถึงขั้นเป็นงานศิลปะ อย่าลืมว่าการแปลเป็นทักษะที่ต้องทำซ้ำบ่อย ๆ สม่าเสมอจนเกิดความชำนาญถึงขั้นศิลปะ งานแปลเป็นงานที่ผสมผสานระหว่าง ศาสตร์และศิลป์ที่มีคุณประโยชน์

ในบทที่ 10 ซึ่งว่าด้วยหลักการแปลภษิตและสำนวนโวหาร ผู้เขียนได้ให้ความหมายของ “ภษิต” ในภาษาอังกฤษและภาษาไทย การแปลภษิตและสำนวนโวหารด้วยการแปลแบบตรงตัว ตามต้นฉบับ การแปลแบบเทียบเคียง การแปลแบบขยายความและการแปลแบบตีความ

ตัวอย่างการแปลแบบตรงตัวตามต้นฉบับ เช่น

First come, first serve.	มาก่อน ได้ก่อน
Hear much: speak little.	ฟังให้มาก พูดแต่น้อย
Set a thief to catch a thief.	จับขโมยให้ไปจับขโมย
Silence gives consent.	การนิ่งคือการยินยอม (หน้า 154)

ตัวอย่างการแปลแบบเทียบเคียง เช่น

Blood is thicker than water.	เลือดข้นกว่าน้ำ: อย่าเห็นใจดีกว่าไส้
Let sleeping dogs lie.	ปล่อยให้หมาหลับให้มันนอนต่อไป : อย่าตีปลาหน้าไซ, อย่ากวนน้ำให้ขุ่น
To rob Peter to pay Paul.	ขโมยเงินของปีเตอร์ไปจ่ายให้ปอล: อัฐยายซื้อขนมยาย
Wall have tongues, and hedges ears.	กำแพงมีลิ้น และรั้วมีหู: กำแพงมีหู ประตูมีช่อง (หน้า 155)

ตัวอย่างการแปลแบบขยายความ เช่น

Faith will move mountain.	ความศรัทธาแก่กล้าสามารถย้ายเคลื่อนภูเขาได้ทั้งลูก
So much to do, so little done.	งานที่ทำยังมีอีกมาก, ที่ทำไปแล้วน้อยเหลือเกิน
Live and learn.	ตราบดีที่ยังมีชีวิตอยู่จงเรียนรู้ต่อไป
Time brings wisdom.	เวลานำมาซึ่งปัญญา และความสุ่มรอบคอบ (หน้า 155)

ตัวอย่างการแปลแบบตีความ เช่น The pen is mightier than the sword.

หนังสือพิมพ์ทำลายคนได้มากกว่าอาวุธ, นักเขียนมีอำนาจยิ่งกว่านักรบ

The voice of the people is the voice of God.	ความต้องการของประชาชนคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์
The best prophet of the future is the past.	ประวัติศาสตร์ซึ่งบอกอนาคต (หน้า 155)

3.4.8 ชื่อหนังสือ: หลักการแปล

ผู้แต่ง: สัตยฉวี สายบัว

หนังสือเล่มนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะเสนอแนวความคิดและทางปฏิบัติที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ แก่ผู้ที่สนใจการแปล ผู้ที่ริจะเป็นนักแปล และผู้ที่สอนวิชาแปล

หนังสือเล่มนี้มีความประสงค์ที่จะเสนอแนวการสอนวิชาแปลที่เน้นความสำคัญในด้านให้ความรู้แก่ผู้เรียนที่เกี่ยวกับศาสตร์ต่างๆ ที่เป็นรากฐานสำคัญของกระบวนการแปล เช่น ภาษาศาสตร์ทั่วไป ภาษาศาสตร์เชิงสังคมวิทยา อรรถศาสตร์ และอื่นๆ เป็นแนวการสอนที่เน้นความสำคัญของการฝึกทำแบบฝึกหัดที่ต้องนำหลักเกณฑ์ที่ได้มาจากศาสตร์เหล่านี้ มาใช้แก้ปัญหาในการแปลที่ละปัญหา ในการทำแบบฝึกหัดหนึ่งครั้ง ผู้สอนเป็นผู้วิจารณ์ว่า ผู้เรียนแก้ปัญหาได้ถูกแนวหรือไม่และแก้ไขได้ดีเพียงใด

จุดมุ่งหมายข้อสุดท้ายซึ่งเป็นข้อที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เขียนหวังให้หนังสือเล่มนี้เป็นจุดเริ่มต้นของการศึกษาหลักและทฤษฎีการแปลภาษาไทยกับภาษาอื่นๆ ให้กว้างขวางขึ้น เพื่อวางแนวทางที่กระชับรัดกุมและได้ผลดียิ่งขึ้นสำหรับการฝึกนักแปลในเมืองไทยต่อไป

เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ประมวลมาจากประสบการณ์ของผู้เขียน และการศึกษางานแปลภาษาไทย-อังกฤษ และที่สำคัญที่สุดจากการศึกษาทฤษฎีการแปลของยูจิน ไนดา และพีเตอร์ นิวมาร์ค เนื้อหาของหนังสือแบ่งได้เป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 ว่าด้วยการแปลในฐานะของการสื่อความหมาย (บทที่ 1,2) ตอนที่ 2 กล่าวถึงขั้นตอนต่างๆ ที่ประกอบเป็นกระบวนการแปล (บทที่ 3, 4, 5) และตอนที่ 3 เป็นตัวอย่างของแบบฝึกหัดประกอบคำแนะนำในการใช้แบบฝึกหัดนั้นๆ (บทที่ 6) เนื่องจากหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่พูดถึงเกี่ยวข้องกับภาษาศาสตร์อยู่เป็นอันมาก จึงมีคำศัพท์ทางวิชาการซึ่งยังไม่ชินตาปรากฏอยู่ทั่วไป ผู้เขียนเห็นว่าคำศัพท์เหล่านี้เป็นของจำเป็นและไม่ควรหลีกเลี่ยง เพราะเป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาและพัฒนาวิชาการนี้ต่อไป แต่เพื่อไม่ให้ผู้อ่านต้องมีปัญหาด้านความไม่เข้าใจ ผู้เขียนได้ใส่คำอธิบายและยกตัวอย่างประกอบไว้ด้วยทุกครั้ง สำหรับแบบฝึกหัดนั้นได้จัดให้ไว้เพียง 2-3 ตัวอย่าง โดยมีเจตนาเพียงเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการจัดทำแบบฝึกหัดสำหรับสอนในแต่ละประเด็น

สำหรับตัวอย่างที่ใช้ในหนังสือเล่มนี้ ส่วนหนึ่งได้คัดลอกมาจากต้นฉบับและบทแปลของนักเขียนและนักแปลหลายคน ซึ่งผู้เขียนได้ระบุ ชื่อผู้เขียนต้นฉบับ ชื่อผู้แปล และชื่องานไว้ด้วยทุกครั้ง ตัวอย่างอีกส่วนหนึ่งที่มีได้ระบุที่มานั้น เป็นส่วนที่ผู้เขียนสร้างขึ้นเองทั้งต้นฉบับและฉบับแปลและเฉพาะแต่บทแปลบ้าง เพื่อประกอบคำอธิบายให้ชัดเจนขึ้น

การแปลสำนวนการเล่นคำ โวหาร และสุภาษิต ผู้แต่งได้แนะนำผู้แปลในงานเขียนประเภทรจนาสาร เช่น บทกวี คำรำพัน ให้แปลในลักษณะที่ตรงตัวหรือค่อนข้างตรงตัว ถ้าเป็นงานเขียนประเภทอรรถสาร เช่น บทความทางวิชาการหรือรายงาน ให้ถ่ายถอดในลักษณะที่ตรงตัว ถ้าสำนวนเดิมในต้นฉบับนั้นเป็นที่คุ้นเคยกับผู้อ่าน แต่กรณีที่ว่านี้มีน้อย ส่วนมากผู้แปลจะต้องถ่ายถอดโดยการหาคำหรือสำนวนที่เป็นที่คุ้นเคยของผู้อ่านฉบับแปล และที่มีความหมายเทียบได้กับของต้นฉบับมาใช้หรืออธิบายความหมายไปเลย ถ้าเป็นงานเขียนประเภทที่ 3 คือ โฆษณาสารซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อชักจูงใจ ผู้แปลอาจสร้างสำนวนหรือการเปรียบเทียบขึ้นมาใหม่ได้ ถ้าเห็นว่าจะทำหน้าที่ได้ตาม

ความมุ่งหมายเดิมของต้นฉบับคือ ดึงดูดความสนใจของผู้อ่านและโน้มน้าวจิตใจให้เชื่อตาม ผู้แต่งได้เสนอต้นฉบับและคำแปลกับคำอธิบายคือ

ตัวอย่างการแปลการเล่นคำแบบตรงตัว เช่น

ต้นฉบับ (คัดจาก Daddy- Long –Legs ของ Jean Webster)

“...I have been talking and having tea with a man. And with a very superior man –with Mr. Jervis Pandleton of the House of Julia: *her uncle, in short (in long perhaps I ought to say, he is as tall as you.)*”

การเล่นคำในประโยคที่เป็นตัวเอนคือ short และ long. “short” ในคำแรกใช้สื่อความหมายว่า “To say it in a short statement or in conclusion” แต่คำ “long” ให้ความหมายว่า “สูง” ซึ่งตรงข้ามกับคำ “short” ที่มีความหมายว่าเตี้ย

ฉบับแปล

“หนูได้พบปะพูดคุย และไปกินน้ำชากับผู้ชายคนหนึ่ง ผู้ชายที่วิเศษแสนวิเศษ เขาคือคุณเจอร์วิส แพนเดิลตันแห่งบ้านของจูเลีย หรือลุงของจูเลีย นี่ว่าชนิดสั้น (หนูควรว่าชนิดยาว เพราะแกสูงพอ ๆ กับคุณพ่อเชียวกะ)

ตัวอย่างการแปลการเล่นคำแบบเอาความ

ต้นฉบับ (คัดจาก Daddy- Long –Legs ของ Jean Webster)

“P.S. It’s raining cats and dogs tonight.
Two puppies and a kitten haved just landed on the window-sill”

ฉบับแปล

“ป.ล. ฝนกำลังตกหนักเชียวกะ”

สายฝนสาดตลอดเข้ามาทางกรอบหน้าต่างเดี๋ยวนี้เองกะ”

“cats and dogs” เป็นอุปมาที่ใช้กันจนชินหูมีความหมายว่า “ตกหนัก” ส่วนจัดว่าเป็นสำนวนใหม่ใช้เป็นอุปมาหมายถึง “ฝนส่วนหนึ่ง” ก็ได้ และเรียกได้ว่าเป็นการเล่นคำอีกด้วย “puppies and a kitten” เป็นคำที่เกี่ยวข้องไปถึง dogs และ cats ในกรณีนี้ การถ่ายทอดเป็นภาษาไทยในลักษณะตรงตัวเป็นเรื่องยากมาก ในที่นี้ผู้เขียนจึงได้ถ่ายทอดในแบบเอาความ โดยคงความหมายเดิมไว้ให้ใกล้เคียงกับต้นฉบับ แต่การเล่นคำหายไป

3.4.9 ชื่อหนังสือ: หลักการแปลภาษาอังกฤษ

ผู้แต่ง: สุมน อริยปิทธิพันธ์

หนังสือเล่มนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้เบื้องต้นในภาพรวมเกี่ยวกับการแปล ปัญหาในการแปล แนวทางการปฏิบัติในการแปล และการประเมินผลงานในการแปล เพื่อเป็นพื้นฐานในการศึกษาและฝึกฝนการแปลในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งต้องมีการวิเคราะห์ภาษาอย่างละเอียดมากขึ้น โดยมุ่งเน้นการแปลภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยเป็นสำคัญ อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนได้ให้แนวทางในการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษไว้ด้วย โดยได้แนะนำโครงสร้างภาษาอังกฤษบางโครงสร้างที่มีการนำไปใช้บ่อยและไม่ยากนัก เพื่อเป็นแนวทางและกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมั่นใจในการแปลภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ

หนังสือนี้แบ่งออกเป็น 7 บท **บทที่หนึ่ง**ให้ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการแปล เช่น ความหมาย และชนิดของการแปล ประวัติการแปล การนำศาสตร์ต่างๆมาประยุกต์ใช้ในการแปล ลักษณะและตัวอย่างงานแปลที่ดี ตลอดจนแนวทางในการพิจารณาเลือกวิธีแปล **บทที่สอง**อธิบายและแสดงถึงกระบวนการแปล **บทที่สามและบทที่สี่** อธิบายถึงปัญหาที่พบในการแปล ตลอดจนลักษณะของภาษาอังกฤษบางประการทั้งในระดับคำ และระดับโครงสร้างประโยคที่ทำให้เกิดปัญหาในการแปล นอกจากนั้นยังได้ให้แนวทางในการแปลพร้อมตัวอย่างประกอบ สำหรับประโยคและข้อความที่ยกมา ประกอบคำอธิบายในหนังสือ นั้น ส่วนหนึ่งได้คัดลอกมาจากต้นฉบับ หรือบทแปลของนักเขียนและนักแปลหลายคน อีกส่วนหนึ่งผู้เขียนสร้างขึ้นโดยดัดแปลงจากสิ่งที่ได้มาจากหนังสือพิมพ์ นิตยสาร และจากบทสนทนาทั่วไป โดยส่วนใหญ่แล้วผู้เขียนเป็นผู้แปลเอง คำแปลที่ให้ไว้เพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น ไม่ใช่เป็นสำนวนการแปลสำนวนเดียวที่ต้องยึดถือ **ในบทที่ห้า** ผู้เขียนได้อธิบายการใช้โครงสร้างภาษาอังกฤษบางโครงสร้าง ที่คิดว่าน่าสนใจ และพบว่ามีมีการนำไปใช้บ่อย เพื่อใช้เป็นแนวทางในภาษาอังกฤษ โดยยกตัวอย่างแสดงประกอบ **บทที่หก**อธิบายถึงแนวทางในการทับศัพท์ และการถ่ายถอดเสียงจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย และจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ ในส่วนการทับศัพท์นั้นได้คัดลอกมาจากเอกสารของราชบัณฑิตยสถาน เรื่องการถ่ายถอดเสียง ส่วนใหญ่เป็นแนวความคิดของผู้เขียนในการนำความรู้ทางภาษาศาสตร์มาประยุกต์ใช้ ส่วน**บทที่เจ็ด**ได้รวบรวมรายชื่อหน่วยงานราชการ องค์กรอิสระ ตำแหน่ง และยศทางทหารตำรวจทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอังกฤษที่มีการกล่าวอ้างอิงถึงบ่อย ๆ ซึ่งคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียนและผู้แปลโดยทั่วไป และได้แถมท้ายด้วยสำนวนภาษาอังกฤษที่วัยรุ่นนิยมใช้ในปัจจุบัน

ส่วนท้ายของหนังสือ ผู้เขียนได้ให้แบบฝึกหัดไว้ มีจุดประสงค์ส่วนหนึ่งสำหรับให้ผู้เรียนได้ใช้ฝึกแปลนอกเวลาเรียน อีกส่วนหนึ่งสำหรับให้ผู้สอนและผู้เรียนได้ใช้เป็นโจทย์ที่ต้องช่วยกันวิเคราะห์และแปลในห้องเรียน เป็นแบบฝึกหัดที่สร้างขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นที่ศึกษาในแต่ละบท และแต่ละตอน ประกอบด้วยประโยคและข้อความง่ายปะปนกัน

ตัวอย่างการแปลโดยใช้ภาษาของไทยโดยตรง เช่น

Don't trust him; he is **a wolf in sheep's clothing**. อย่าไปไว้ใจ เขาเป็นคนหน้าเนื้อใจเสือ (หน้า 46)

If I were you, I would not interfere. Your mother knows what she is doing. **Too many cooks spoil the broth**.

ถ้าผมเป็นคุณ ผมจะไม่เข้าไปยุ่ง คุณแม่คุณรู้ว่าทำอะไรอยู่ มากหมอมากความ (หน้า 47)

Real estate price is going up. If you want to sell your house, do it now. **Make hay while the sun shines**.

ราคาบ้านและที่ดินกำลังขึ้น ถ้าเธอต้องการขายบ้านล่ะก็ ต้องขายตอนนี้ น้ำขึ้นต้องรีบตัก (หน้า 47)

ตัวอย่างการแปลภาษาแบบตรงตัว เช่น

Fire proves gold, adversity men. ไฟพิสูจน์ทอง ความลำบากพิสูจน์คน (หน้า 50)

No man can play the fool so well as the wise man.

ไม่มีใครแก่งทำโง่ได้แบบเนียนเท่าคนฉลาด (หน้า 50)

The last straw breaks the camel's back. ฟางเส้นสุดท้ายทำให้อูหลังหักได้ (หน้า 50)

3.4.10 ชื่อหนังสือ: การแปลขั้นสูง **Advanced Translation**

ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปิ่นมณี

เนื้อหาของหนังสือเล่มนี้มุ่งเน้นให้ผู้ศึกษาเข้าใจกลไกของภาษา และหลักการแปลตลอดจนการแก้ไขปัญหาในการแปล เนื้อหาจึงประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ในการแปล การอธิบายคำกับความหมาย การวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ภาษา และสิ่งที่เป็นปัญหาอย่างยิ่งสำหรับนักศึกษาไทย นั่นก็คือ เรื่องของ collocation ซึ่งเกิดขึ้นได้เสมอเมื่อผู้แปลมิใช่เจ้าของภาษา นอกจากนี้ยังได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองเมื่อต้องแปลสิ่งที่ไม่ปรากฏหรือไม่เป็นที่รู้จักในวัฒนธรรมของภาษารับสาร ยิ่งไปกว่านั้นยังได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ข้อบกพร่อง และการปรับปรุงบทแปลของผู้เรียนอีกด้วย

สุพรรณิ ปิ่นมณี (2548) ได้กล่าวสรุปว่าวิธีการแปลสำนวนโวหารใช้วิธีเดียวกับการแปลข้อความเชิงเปรียบอื่น ๆ บางครั้งผู้แปลก็อาจจะจำเป็นต้องใช้ลักษณะการตีความ แล้วอธิบาย (non-figuratively) บางครั้งผู้แปลก็อาจจะหาสำนวนในภาษารับสาร ที่สามารถเทียบเคียงกันได้มาแทน โดยควรพิจารณาดูเป็นกรณี ๆ ไป ผู้แปลจำเป็นต้องจำและเข้าใจสำนวนโวหารและข้อความเชิงเปรียบอื่น ๆ ของภาษาต้นฉบับ อันตรายจะอยู่ที่การเผลอแปลสำนวนอย่างคำต่อคำโดยไม่ทันอ่านและตีความให้ดีก่อน ผลที่เกิดขึ้นคือ การแปลผิดความหมาย

การแปล metonymy (การใช้สิ่งหนึ่งแทนที่อีกสิ่งหนึ่ง ซึ่งมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันหรือซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งที่แทนที่) และ synecdoche (การใช้ส่วนหนึ่งของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อแทนที่สิ่งนั้นทั้งหมด หรือในทางตรงกันข้ามคือ การใช้ส่วนใหญ่ทั้งหมดแทนที่ส่วนย่อยของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง)

สรุปแล้วการแปลทั้งสองอย่างนี้เป็นเช่นเดียวกับการแปลความหมายรอง (secondary sense) คือ ต้องหาคำอื่นในภาษาแปลมาใช้ให้ตรงกัน เพราะไม่มีคำที่สามารถจับคู่ความหมายตรงกันได้อยู่พร้อมอย่างในความหมายแรก (primary sense) ต้องดูจากบริบท ทำความเข้าใจความหมาย แล้วสรรหาคำมาเทียบเคียงให้ได้ความหมายตรงกัน การแปลความหมายเชิงเปรียบเทียบ (figurative sense) คำมักจะต้องแปลโดยใช้คำหรือวลีอื่นที่ไม่ใช่การแปลแบบคำต่อคำ ซึ่งผู้แปลมีทางเลือก 3 ทางคือ

1. **แปลแบบตีความเอาเฉพาะความหมายไม่เอาความเปรียบ (non-figuratively)** ผู้แปลเอาความหมายที่ต้องการมาอธิบายบอกเล่าด้วยข้อความธรรมดาที่ไม่เป็นการเปรียบเทียบในภาษาแปล เช่น ภาษาดันฉบับ เป็น The pot is boiling. ซึ่งโดยความหมายควรเป็น The water is boiling. เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ควรแปลว่า น้ำเดือด

2. **แปลแบบคงคำเอาไว้** และเติมคำอธิบายประกอบให้เข้าใจ เช่น ภาษาดันฉบับเป็น The world is mad. เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว ควรแปลว่า คน(ใน โลก) บ้า

3. **แปลแบบแทนที่ด้วย metonymy และ synecdoche** ของภาษาแปลที่มีความหมายเทียบเคียงกันได้ เช่น ข้าวแทนที่ด้วย bread ซึ่งทั้งสองสามารถใช้แทนคำว่า อาหาร ทั้งหมดได้ ดังตัวอย่าง คือ ขอ**ข้าว**ให้ฉันกินด้วย แปลว่า Give me some **bread**, please.

ในบางครั้งข้อความในภาษาดันฉบับเป็นถ้อยคำธรรมดา ไม่ได้เป็นข้อความเชิงเปรียบเทียบหรือเป็นสำนวนโวหาร แต่ผู้กลับกลับแปลเป็นข้อความเชิงเปรียบเทียบในภาษาแปลได้ และอาจได้ผลดีกว่าการแปลแบบถ้อยคำธรรมดา เช่น

ภาษาดันฉบับ เป็น He threatened *to expose all the corrupt deeds* of the politicians.

แปลเป็นภาษาไทยแล้ว คือ เขาขู่จะ**ลากไส้**นักการเมืองออกมาตีแผ่

อุปมา (simile) คือการนำเอาสิ่งสองสิ่ง ซึ่งโดยที่จริงแล้วแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นำมาเปรียบเทียบกันในประเด็นที่คล้ายคลึงกัน เพื่อให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังนึกเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น การอุปมาจะมีการใช้คำว่า เหมือน ดูจ ดัง เช่น ปาน ปานประหนึ่ง ตัวอย่างเช่น ภาษาดันฉบับเป็น “แข็งแกร่งเหมือนกับสิงโต” แปลเป็นภาษาอังกฤษแล้วคือ as strong as a lion

อุปลักษณ์ (metaphor) การระบุลักษณะสิ่งหนึ่ง โดยการใช้อีกสิ่งหนึ่งมาเทียบเคียง อุปลักษณ์เป็นการอุปมาเปรียบเทียบเป็นนัย ๆ โดยไม่ต้องมีการใช้คำว่า เหมือน ดูจ เพื่อแสดงการเปรียบเทียบ ผู้อ่านหรือผู้ฟังต้องนึกภาพเอง เช่น He is a dirty dog. การแปลอุปลักษณ์นับเป็นการแปลที่กระทำได้ยากยิ่ง เนื่องจากเป็นสำนวนเชิงเปรียบเทียบที่เป็นการถ่ายทอดนัยความหมายของคำ ซึ่งไม่ใช่ความหมายโดยตรง เพื่ออธิบายถึงสิ่งอื่นอีกทีหนึ่ง โดย Newmark (1995:104, อ้างใน สุพรรณิ ปิ่นมณี หน้า171) ได้อธิบายว่า อุปลักษณ์ คือ “ figurative expression: the transferred sense of a physical word; the personification of an abstraction “modesty forbids me; the application of a word or collocation to what it does not literally denote, i.e., to describe one thing in terms of another.”

การแปลอุปมาและอุปลักษณ์ ผู้แปลควรพิจารณาว่า ข้อความเชิงเปรียบนั้น ๆ เป็นการเปรียบเทียบแบบใด การแปลก็จะแตกต่างกันไปตามรูปแบบของการเปรียบเทียบนั้น ๆ คือ

1. **เปรียบเทียบหลักสากล (universal)** เช่น ทั่วโลกมักเปรียบผู้หญิงเป็นดอกไม้ หรือเปรียบเทียบความยุ่งยากเป็นเสมือนคลื่นคลั่งในทะเล เช่น ภาษาต้นฉบับเป็น the sea of troubles เมื่อแปลเป็นภาษาไทยแล้ว แปลว่า ทะเลแห่งความยุ่งยาก

2. **เปรียบเทียบวัฒนธรรม (culture)** วัฒนธรรม ดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ อาหารการกิน ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความคิดอ่านของแต่ละวัฒนธรรมย่อมแตกต่างกันไป ความเปรียบย่อมเป็นการสะท้อนความแตกต่างดังกล่าวได้เป็นอย่างดี ในการแปลความเปรียบประเภทนี้ผู้แปลควรพิจารณาว่าเป็นความเปรียบตรงกัน หรือแตกต่างกัน หากตรงกันผู้แปลก็สามารถแปลแบบคำต่อคำได้ แต่ต้องคำนึงด้วยว่า นัยของความหมายต้องตรงกันด้วย เช่น ภาษาต้นฉบับเป็น จิ้งจกเปลี่ยนสี เมื่อแปลแล้วเป็น A chameleon changes its color.

3. **เปรียบเทียบความคิดส่วนตัวของผู้เขียน (subjective)** ซึ่งความเปรียบประเภทนี้มักอยู่ในงานวรรณกรรม เป็นความเปรียบที่ทำให้เป็นประเด็น บุคลิกภาพ และแนวคิดเกี่ยวกับวิถีชีวิตของผู้เขียน รวมทั้งให้เห็นวัฒนธรรมในประเทศของผู้เขียนเองด้วย การแปลความเปรียบประเภทนี้มักต้องแปลอย่างตรง ๆ เพื่อให้เห็นความคิดของผู้เขียน และประเด็นของเนื้อเรื่อง ซึ่งผู้อ่านต้องเป็นผู้ตีความเองมิใช่ ผู้แปล และผู้เขียนได้สร้างความเปรียบและภาพในความคิดไว้อย่างเป็น “ส่วนตัว” ด้วยซึ่งอาจไม่จำเป็นต้องซ้ำกับใคร หรือตามแบบอย่างผู้ใด

การแปลสำนวนเชิงเปรียบนับว่าเป็นสุดยอดของการแปลทั้งหลายที่ผู้แปลต้องใช้วิจารณญาณอย่างสูงในการเลือกที่จะแปลแบบใดในสามแบบดังกล่าว หรือเลือกที่จะรักษาภาพในห้วงนึก หรือเลือกที่จะรักษาเพียงนัยความหมาย หรือเลือกทั้งสองแบบผสมผสานกัน ผู้แปลก็ต้องพิจารณาจากองค์ประกอบของบริบทเป็นสำคัญด้วย

Newmark (1995: 113, อ้างใน สุพรรณิ ปันมณี หน้า179) กล่าวสรุปว่า “..., in principle, unless a literal translation ‘works’ or is mandatory, the translation of any metaphor is the epitome of all translation, in that it always offers choices in the direction either of sense or of an image, or a modification of one, or a combination of both, as I have shown, and depending, as always, on the contextual factors, not least on the importance of the metaphor within the text.”

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์ประเด็นความหมายด้านวัฒนธรรมข้ามชาติในการแปลเอกสารและตำราเอกสารตำราที่เกี่ยวกับการแปลของไทย” ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารตำราการแปลจำนวน 10 เล่ม โดยสรุปรวมเนื้อหาของกรนำเสนอคำสุภาษิต จำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยของเอกสารตำราการแปลจำนวน 10 เล่ม และวิเคราะห์จำนวนคำสุภาษิต จำนวน

โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยในเอกสารการแปล โดยเปรียบเทียบ จำนวน ร้อยละและ สัดส่วนของวิธีการแปลที่ผู้แต่งได้ใช้ 4 วิธี คือ วิธีการแปลแบบตรงตัวตามต้นฉบับ วิธีการแปลแบบ เทียบเคียง วิธีการแปลแบบขยายความ และวิธีการแปลแบบตีความ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

3.5.1 สรุปรวมการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสารตำราการแปล

เอกสารตำราการแปลจำนวน 10 เล่มจัดพิมพ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2514 ถึง ปีพ.ศ. 2549 ทุกเล่มมีการ แปลคำสุภาษิต จำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย ด้วยวิธีการแปล 4 วิธี คือ วิธีการแปล แบบตรงตัว ตามต้นฉบับ วิธีการแปลแบบเทียบเคียง วิธีการแปลแบบขยายความ และวิธีการแปล แบบตีความ ซึ่งแต่ละเล่มใช้วิธีการนำเสนอการแปลต่างกันคือ ได้ใช้การเรียงลำดับตามตัวอักษร ภาษาอังกฤษของคำสุภาษิตหรือสำนวน เช่น เอกสารชื่อ “สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง” ผู้แต่งคือ โจอัน แอล ฮิคสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต บางเล่มนำเสนอด้วยรูปภาพประกอบคำ สุภาษิตเพื่อจูงความสนใจของผู้อ่านซึ่งมีจำนวน 2 เล่มคือ ชื่อหนังสือ “สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ” ผู้แต่งคือ ประเพศ ไกรจันทร์ และ “พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน” ผู้แต่งคือ เรณู ชูความคิด บางเล่มนำเสนอด้วยวิธีการแปลคือ “คู่มือนักแปลอาชีพ” ผู้แต่งคือ ศ. ดร.สิทธิ พิณภูวดล และ “แปลให้เป็นแล้วเก่ง” ผู้แต่งคือ เตือนจิตต์ จิตต์อารี สำหรับหนังสือเล่มที่ สัจฉวี สายบัวแต่ง คือ “หลักการแปล” เน้นการสอนแปลโดยยกตัวอย่างการแปลประเภทงานสาร บทกวี คำร่ำพัน และ โฆษณาสารที่ใช้วิธีการแปลที่ต่างกัน ซึ่งมีคำสุภาษิตสำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย ค่อนข้างน้อยมานำเสนอประกอบวิธีการแปล ส่วนเล่มที่ สุมน อริยปิณฑิษฐ์ ได้แต่งไว้คือ “หลักการ แปลภาษาอังกฤษ” ใช้หลักการเดียวกับ สัจฉวี สายบัวในการนำเสนอในส่วนที่แปลคำสุภาษิตสำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย เมื่อพิจารณาหนังสือ ” การแปลขั้นสูง Advanced Translation” ที่ผู้แต่งคือ สุพรรณิ ปิ่นมณี จะพบว่า ส่วนใหญ่นำเสนอให้ผู้อ่านเข้าใจกลไกของภาษา และหลักการแปล ตลอดจนการแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดในการแปล เนื้อหาส่วนใหญ่จึงประกอบด้วยหลักเกณฑ์การแปล การอธิบายคำกับความหมาย และการวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ภาษา สรุปว่าวิธีการแปลสำนวน โวหารใช้วิธีเดียวกับการแปลข้อความเชิงเปรียบอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งผู้แปลก็อาจจะจำเป็น ต้องใช้ลักษณะ การตีความ

นอกจากนี้ยังมีเอกสารการแปลที่น่าสนใจอีกสองเล่ม คือ “เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวน ภาษิตอังกฤษ-ไทย” ผู้แต่งคือ ‘สรวุฑ’ ที่นำเสนอคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำ อุปมาอุปไมย โดยจัดการนำเสนอแบ่งเป็นหมวดหมู่ย่อยในลักษณะของคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน หรือไปด้วยกัน เช่น ความรัก- การแต่งงาน หนังสือ – ความรู้ การพูด- คำพูด คำที่ตรงกันข้าม เช่น ความสุข- ความทุกข์ โง่ – ฉลาด ส่วนหนังสือชื่อ “สุภาษิตอังกฤษ- คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน” ผู้แต่ง คือ รัชณี ซอโสตถิกุล ใช้วิธีการเปรียบเทียบสุภาษิตอังกฤษกับคำ

สอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยยกคำสุภาษิตอังกฤษและคำสอนใจของไทยที่มีความหมายตรงกัน หรือคล้ายคลึงกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบเป็นคู่ และมีคำสุภาษิตคำสอนใจของภาษาอื่น ๆ เสริมให้เห็นความหมายของวัฒนธรรมข้ามชาติได้ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้ หนังสือชื่อ “สุภาษิตอังกฤษ- คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน” ของรัชนี โชติสุทธิกุลเป็นแนวทางในการศึกษาวัฒนธรรมข้ามชาติ

3.5.2 วิเคราะห์จำนวนคำสุภาษิต จำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยในเอกสารการแปล โดยเปรียบเทียบ ร้อยละและสัดส่วนของวิธีการแปลที่ผู้แต่งได้ใช้ 4 วิธี คือ วิธีการแปลแบบตรงตัว ตามต้นฉบับ วิธีการแปลแบบเทียบเคียง วิธีการแปลแบบขยายความ และวิธีการแปลแบบตีความ

3.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตารางที่ 3.1 แสดงรายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์ จำนวน 10 เล่ม โดยระบุชื่อผู้แต่ง หมายเลขหน้าที่เอกสารแต่ละเล่มที่อธิบายถึงคำสุภาษิต และคำประเภทต่างๆ รวมจำนวนหน้าและร้อยละ

ชื่อหนังสือ	หมายเลขหน้า	รวมหน้า	ร้อยละ
1. ส่วนนกริษาภาษาอังกฤษและสะแลง ผู้แต่ง: โจอัน แอล ฮิคสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต	1-442	441	30.96
2. แปลให้เป็นแล้วเก่ง ผู้แต่ง: เตือนจิตต์ จิตต์อารี	385-404	19	1.33
3. สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: ประเพศ ไกรจันทร์	1-136	135	9.47
4. สุภาษิตอังกฤษคำสอนใจของไทยที่มี ความหมายคล้ายคลึงกัน ผู้แต่ง: รัชณี ซอโสตถิกุล	5-453	448	31.44
5. พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด	9-96	87	6.11
6. เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิต อังกฤษ-ไทย ผู้แต่ง: สรวุฑ	9-228	219	15.37
7. คู่มือนักแปลอาชีพ ผู้แต่ง: ศ. ดร. สิทธิธา พิณีจกวอดล	149-156	7	0.49
8. หลักการแปล ผู้แต่ง: สัญฉวี สายบัว	97-103	6	0.42
9. หลักการแปลภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: สุมณ อริยปิติพันธ์	45-53	8	0.56
10. การแปลขั้นสูง ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปิ่นมณี	143-198	55	3.85
รวม	1,425	1,425	100

ตารางที่ 3.2 แสดงรายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์จำนวน 10 เล่ม ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวนคำสุภาษิตของเอกสารตำราการแปลแต่ละเล่ม และคิดเป็นร้อยละ

ชื่อหนังสือ	คำสุภาษิต	ร้อยละ
1.สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง ผู้แต่ง: โจอัน แอล อิกสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต	55	3.37
2.แปลให้เป็นแล้วเก่ง ผู้แต่ง: เตือนจิตต์ จิตต์อารี	227	13.90
3.สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: ประเพศ ไกรจันทร์	-	-
4.สุภาษิตอังกฤษคำสอนใจของไทยที่มี ความหมายคล้ายคลึงกัน ผู้แต่ง: รัชนี ซอโศตติกุล	100	6.12
5.พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด	37	2.27
6.เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิต อังกฤษ-ไทย ผู้แต่ง: สรวารุ	1,073	65.71
7.คู่มือนักแปลอาชีพ ผู้แต่ง: ศ. ดร.สิทธิา พินิจภูวดล	32	1.96
8.หลักการแปล ผู้แต่ง: สัญฉวี สายบัว	3	0.18
9.หลักการแปลภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: สุมน อริยปิณฑ์	28	1.71
10.การแปลขั้นสูง ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปิ่นมณี	78	4.78
รวม	1,633	100

จากตารางที่ 3.1 เมื่อศึกษาจำนวนหน้าของเอกสารตำราการแปลของไทย 10 เล่ม มีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับการแปลคำสุภาษิต จำนวนโวหาร คำพังเพยและคำอุปมาอุปไมยรวม 1,425 หน้า เอกสารตำราการแปลที่ผู้แต่งกล่าวถึงคำสุภาษิต จำนวนโวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยมีสูงสุดถึง 448 หน้า คิดเป็นร้อยละ 31.44 คือ “สุภาษิตอังกฤษคำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน” ผู้แต่งคือ รัชณี ซอโศกติกุล ส่วนเอกสารตำราการแปล ที่ผู้แต่งกล่าวถึง คำสุภาษิต จำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมา อุปไมย มีจำนวนหน้ารองลงมาคือ 441 หน้า หรือคิดเป็นร้อยละ 30.95 ได้แก่ “สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง” ผู้แต่งคือ โจอัน แอล อิกสัน และพ.อ.นิจ ทองโสภิต สำหรับเอกสารตำราการแปลที่กล่าวถึงคำสุภาษิต จำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมา อุปไมยที่มีจำนวนหน้าน้อยสุดคือเพียง 6 หน้า คิดเป็นร้อยละ 0.42 ได้แก่ หลักการแปล ผู้แต่งคือ สัจฉวิ สายบัว (ศึกษารายละเอียดจากตาราง 3.1 หน้า 76)

จากตารางที่ 3.2 เมื่อศึกษาจำนวนคำสุภาษิต เอกสารตำราการแปลเล่มที่มีคำสุภาษิตมากที่สุดถึง 1,073 คำ หรือ คิดเป็น ร้อยละ 65.71 คือ “เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิตอังกฤษ-ไทย” ผู้แต่งคือ ‘สรวุฑ’ (นามปากกา) เอกสารตำราการแปลเล่มที่มีคำสุภาษิตรองลงมาคือ 227 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 13.90 ได้แก่ “แปลให้เป็นแล้วเก่ง” ผู้แต่งคือ เตือนจิตต์ จิตต์อารี ส่วนเอกสารตำราการแปลเล่มที่มีคำสุภาษิตน้อยที่สุดเพียง 3 คำหรือคิดเป็นร้อยละ 0.18 คือ “หลักการแปล” ผู้แต่งคือ สัจฉวิ สายบัว (ศึกษารายละเอียดจากตาราง 3.2 หน้า 77)

จากตารางที่ 3.3 เมื่อศึกษาเรื่องของจำนวนสำนวน โวหาร เอกสารตำราการแปลเล่มที่มีสำนวนโวหารมากที่สุดถึง 1,970 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 87.05 คือได้แก่ “สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง” ผู้แต่งคือ โจอัน แอล อิกสัน และพ.อ.นิจ ทองโสภิต สำหรับเอกสารตำราการแปลเล่มที่มีสำนวนโวหารรองมาคือ 139 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 6.14 ได้แก่ “พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน” ผู้แต่งคือเรณู ชูความคิด ส่วนเอกสารตำราการแปลเล่มที่มีสำนวนโวหารน้อยที่สุดคือเพียง 2 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.09 ได้แก่ “คู่มือนักแปลอาชีพ” ผู้แต่งคือ ศ. ดร.สิทธิา พินิจภูวดล (ศึกษารายละเอียดจากตาราง 3.3 หน้า 79)

จากตารางที่ 3.4 เมื่อศึกษาจำนวนคำพังเพย พบว่า มีน้อยกว่าคำประเภทอื่นๆ คือมีปรากฏเพียงบางเล่มเท่านั้น เอกสารตำราการแปลเล่มที่มีคำพังเพยมากที่สุดคือ 6 คำ คิดเป็นเพียงร้อยละ 40 ของเอกสารตำราการแปลทั้งหมด คือ “แปลให้เป็นแล้วเก่ง” ผู้แต่งคือ เตือนจิตต์ จิตต์อารี และสำหรับเอกสารตำราการแปลเล่มที่มีคำอุปมาอุปไมยมากที่สุดคือ 80 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 89.89 ได้แก่เรื่อง “การแปลขั้นสูง” ผู้แต่งคือ สุพรรณิ ปันมณี (ศึกษารายละเอียดจากตาราง 3.4 หน้า 80)

ตารางที่ 3.3 แสดงรายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์จำนวน 10 เล่ม ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวนสำนวนโวหารของเอกสารตำราแต่ละเล่มและคิดเป็นร้อยละ

ชื่อหนังสือ	จำนวนโวหาร	ร้อยละ
1.สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง ผู้แต่ง: โจอัน แอล ฮิคสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต	1,970	87.05
2.แปลให้เป็นแล้วเก่ง ผู้แต่ง: เตือนจิตต์ จิตต์อารี	5	0.22
3.สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: ประเทศ ไกรจันทร์	136	6.01
4.สุภาษิตอังกฤษคำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน ผู้แต่ง: รัชณี ซอโสตถิกุล	-	-
5.พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด	139	6.14
6.เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิตอังกฤษ-ไทย ผู้แต่ง: สราวุธ	-	-
7.คู่มือนักแปลอาชีพ ผู้แต่ง: ศ. ดร.สิทธิา พินิจภูวดล	2	0.09
8.หลักการแปล ผู้แต่ง: สัจฉวิ สายบัว	9	0.40
9.หลักการแปลภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: สุมณ อริยปิณฑิ์	2	0.09
10.การแปลขั้นสูง ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปันมณี	-	-
รวม	2,263	100

ตารางที่ 3.4 แสดงรายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์จำนวน 10 เล่ม ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวนคำพึงเพย และอุปมาอุปไมย ของเอกสารตำราแต่ละเล่ม และคิดเป็นร้อยละ

ชื่อหนังสือ	คำ พึงเพย	ร้อยละของ คำพึงเพย	อุปมา อุปไมย	ร้อยละของ อุปมาอุปไมย
1. ส่วนนกริษาภาษาอังกฤษและสะแลง ผู้แต่ง: โจอัน แอล อิกสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต	-	-	2	2.25
2. แปลให้เป็นแล้วเก่ง ผู้แต่ง: เตือนจิตต์ จิตต์อารี	6	40.00	5	5.61
3. สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: ประเพศ ไกรจันทร์	-	-	-	-
4. สุกายิตอังกฤษคำสอนใจของไทยที่มี ความหมายคล้ายคลึงกัน ผู้แต่ง: รัชณี ซอโสตถิกุล	-	-	-	-
5. พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด	-	-	-	-
6. เรียงภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิต อังกฤษ-ไทย ผู้แต่ง: สรวุฑ	-	-	-	-
7. คู่มือนักแปลอาชีพ ผู้แต่ง: ศ.ดร.สิทธา พิณีจกวอด	4	26.67	2	2.25
8. หลักการแปล ผู้แต่ง: สัญฉวี สายบัว	-	-	-	-
9. หลักการแปลภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: สุมน อริยปิณฑิพันธ์	5	33.33	-	-
10. การแปลขั้นสูง ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปิ่นมณี	-	-	80	89.89
รวม	15	100	89	100

ตารางที่ 3.5 แสดงรายชื่อเอกสารที่ใช้วิเคราะห์จำนวน 10 เล่ม ระบุชื่อผู้แต่ง จำนวนคำสุภาษิต และคำประเภทต่าง ๆ ที่ปรากฏในเอกสารแต่ละเล่ม

ชื่อหนังสือ	คำ สุภาษิต	สำนวน โวหาร	คำ พังเพย	อุปมา อุปไมย	รวม จำนวนคำ ทั้งหมด
1.สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและ สระแลง ผู้แต่ง: โจอัน แอล ฮิคสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต	55	1,970	-	2	2,027
2.แปลให้เป็นแล้วเก่ง ผู้แต่ง: เตือนจิตต์ จิตต์อารี	227	5	6	5	243
3.สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: ประเพศ ไกรจันทร์	-	136	-	-	136
4.สุภาษิตอังกฤษคำสอนใจของ ไทย ที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน ผู้แต่ง: รัชนี ขอโสสถิตกุล	100	-	-	-	100
5.พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด	37	139	-	-	176
6.เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวน ภาษิตอังกฤษ-ไทย ผู้แต่ง: สราวุธ	1,073	-	-	-	1,073
7.คู่มือนักแปลอาชีพ ผู้แต่ง: ศ. ดร.สิทธา พิณีภูวดล	32	2	4	2	40
8.หลักการแปล ผู้แต่ง: สัจฉริวิ สายบัว	3	9	-	-	12
9.หลักการแปลภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: สุมณ อริยปิณฑน์	28	2	5	-	35
10.การแปลขั้นสูง ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปิ่นมณี	78	-	-	80	158
รวม	1,633	2,263	15	89	4,000
ร้อยละ	40.82	56.57	0.38	2.23	100

จากตาราง 3.5 เมื่อศึกษาเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่มพบว่ามีคำสุภาษิตสำนวนโวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยในหนังสือทุกเล่มรวม 4,000 คำ ในจำนวนนี้มีสำนวนโวหารมากที่สุดคือ 2,263 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 56.57 รองลงมาได้แก่ คำสุภาษิต 1,633 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 40.82 คำอุปมาอุปไมยมีจำนวน 89 คำหรือคิดเป็นร้อยละ 2.23 ส่วนที่มีน้อยที่สุดคือ คำพังเพย มีเพียง 15 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.38 เอกสารตำราการแปลที่มีคำประเภทต่างๆ ครบถ้วนมีจำนวน 2 เล่ม ได้แก่ “คู่มือนักแปลอาชีพ” ผู้แต่งคือ ศ. ดร.สิทธิา พินิจภูวดล และ “แปลให้เป็นแล้วเก่ง” ผู้แต่งคือ เตือนจิตต์ จิตต์อารี (ศึกษารายละเอียดจากตาราง 3.5 หน้า 81)

เมื่อได้ศึกษาถึง คำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยจากเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่ม ผู้วิจัยพบว่า คำต่าง ๆ เหล่านี้ จำนวนถึง 4,000 คำ ส่วนใหญ่จะเน้นมากในเรื่องคติธรรม ความดี และการสอนใจ ซึ่งสอดคล้องกับที่ รัชณี ซอโศตติกุล (2548) ได้กล่าวถึง คำสุภาษิต คำพังเพย คำอุปมาอุปไมย และสำนวนไทยต่าง ๆ ที่ส่วนมากเน้นในเรื่องการสอนใจ จึงได้เรียกรวมคำประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ว่า “คำสุภาษิตสอนใจ” อันเป็นคติสอนใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับรัชณี ซอโศตติกุล ที่จะไม่เน้นในเรื่องการเรียกประเภทคำต่าง ๆ ในเอกสารตำราของไทยจำนวน 10 เล่ม และที่นอกเหนือจากตำราเหล่านี้ ซึ่งบางครั้งอาจเรียกสับสนกัน บางครั้งเรียกคำเหล่านี้ต่างกัน และมีเอกสารบางเล่มเรียกคำเหล่านี้รวมเหมือนกัน

เมื่อศึกษาเอกสารตำราการแปลจำนวน 10 เล่ม ถึงวิธีการแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาอังกฤษ และจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย การเปรียบเทียบวิธีการแปลคำสุภาษิต หรือคำสอนใจในเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 7 เล่ม พบว่า ส่วนมากผู้แต่งได้ใช้วิธีการแปล 4 แบบ ซึ่งได้แก่ วิธีการแปลแบบตรงตัวตามต้นฉบับ วิธีการแปลแบบเทียบเคียง วิธีการแปลแบบขยายความ และวิธีการแปลแบบตีความ ยกเว้นเอกสารตำราการแปล 3 เล่ม ได้แก่ “หลักการแปล” ผู้แต่งคือ สัจฉริย สายบัว “หลักการแปลภาษาอังกฤษ” ผู้แต่งคือ สุมณ อริยปิณฑิพันธ์ และเรื่อง “การแปลขั้นสูง” ผู้แต่งคือ สุพรรณิ ปิ่นมณี ได้เน้นการแปลที่เปรียบตามหลักสากล (universal) และการเปรียบตามวัฒนธรรม (culture) เช่น วัฒนธรรม ดินฟ้าอากาศ ภูมิประเทศ อาหารการกิน ความเป็นอยู่ วิถีชีวิต ความคิดอ่านของแต่ละวัฒนธรรมย่อมแตกต่างกันไป ซึ่งการเปรียบเทียบย่อมเป็นการสะท้อนความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมข้ามชาติ

ตารางที่ 3.6 แสดงการเปรียบเทียบวิธีการแปลภาษาหรือคำสอนใจในเอกสารการแปลของไทย จำนวน 10 เล่ม ด้วยวิธีการ 4 แบบคือ 1) แปลตรงตัวตามต้นฉบับ 2) แปลแบบเทียบเคียง 3) แปลแบบขยายความ 4) แปลแบบตีความ

ชื่อหนังสือ	จำนวน ภาษาหรือ คำสอนใจ	แปลแบบ ตรงตัว	แปลแบบ เทียบเคียง	แปลแบบ ขยาย ความ	แปลแบบ ตีความ
1.ตำนานกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง ผู้แต่ง: โจอัน แอล อิกสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต	2,027	1,972	20	30	5
2.แปลให้เป็นแล้วเก่ง ผู้แต่ง: เตือนจิตต์ จิตต์อารี	243	130	88	15	10
3.สนุกกับตำนานภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: ประเพศ ไกรจันทร์	136	28	55	20	33
4.สุภาษิตอังกฤษคำสอนใจของไทยที่มี ความหมายคล้ายคลึงกัน ผู้แต่ง: รัชณี โชโตสถิตกุล	100	18	54	18	10
5.พจนานุกรมภาพตำนานอเมริกัน ผู้แต่ง: เรณู ชูความคิด	176	60	28	62	26
6.เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิต อังกฤษ-ไทย ผู้แต่ง: สรวุฑ	1,073	928	44	91	10
7.คู่มือนักแปลอาชีพ ผู้แต่ง: ศ. ดร.สิทธิา พินิจภูวดล	40	32	2	4	2
รวม (7 เล่ม)	3,795	3,168	291	240	96
ร้อยละ	100	83.48	7.67	6.32	2.53
8.หลักการแปล ผู้แต่ง: สัตยฉวี สายบัว	12	แปลแบบเปรียบเทียบตามหลักสากลและเปรียบเทียบตามวัฒนธรรม เป็นส่วนใหญ่			
9.หลักการแปลภาษาอังกฤษ ผู้แต่ง: สุมน อริยปิณฑิษฐ์	35	แปลแบบเปรียบเทียบตามหลักสากลและเปรียบเทียบตามวัฒนธรรม เป็นส่วนใหญ่			
10.การแปลขั้นสูง ผู้แต่ง: สุพรรณิ ปิ่นมณี	158	แปลแบบเปรียบเทียบตามหลักสากลและเปรียบเทียบตามวัฒนธรรม เป็นส่วนใหญ่			
รวม (3 เล่ม)	205	แปลแบบเปรียบเทียบตามหลักสากลและเปรียบเทียบตามวัฒนธรรม เป็นส่วนใหญ่			

จากตารางที่ 3.6 พบว่าในจำนวนเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 7 เล่ม มีคำสอนใจประเภทต่าง ๆ จำนวน 3,795 คำ ใช้การแปลแบบตรงตัวตามต้นฉบับมากที่สุดคือ 3,168 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 83.48 รองลงมาใช้วิธีแปลแบบเทียบเคียงจำนวน 291 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 7.67 และใช้วิธีการแปลแบบตีความน้อยที่สุดจำนวน 96 คำ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.53 และเอกสารตำราการแปล 3 เล่ม ได้แก่ “หลักการแปล” ผู้แต่งคือ ศัญฉวี สายบัว “หลักการแปลภาษาอังกฤษ” ผู้แต่งคือ สุมณ อริยพิติพันธ์ และเรื่อง “การแปลขั้นสูง” ผู้แต่งคือ สุพรรณิ ปันมณี ได้เน้นการแปลที่เปรียบตามหลักสากล (universal) และการเปรียบตามวัฒนธรรม (culture) (ศึกษารายละเอียดจากตาราง 3.6 หน้า 83)

3.6 สรุปผลการวิเคราะห์เอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่ม

ผลการวิเคราะห์เนื้อหา การนำเสนอ จำนวน ร้อยละของคำประเภทต่าง ๆ ได้แก่ คำสุภาษิต คำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย จากเอกสารตำราการแปลของไทยจำนวน 10 เล่มมีดังนี้

3.6.1 เอกสารตำราการแปลจำนวน 10 เล่ม ที่ใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ได้จัดพิมพ์ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2514 ถึง ปีพ.ศ. 2549 ทุกเล่มมีการแปลคำสุภาษิต คำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย ด้วยวิธีการแปล 4 วิธี คือ วิธีการแปลแบบตรงตัว ตามต้นฉบับ วิธีการแปลแบบเทียบเคียง วิธีการแปลแบบขยายความ และวิธีการแปลแบบตีความ แต่ละเล่มใช้วิธีการนำเสนอการแปลต่างกันคือ ใช้การเรียงลำดับตามตัวอักษรภาษาอังกฤษของคำสุภาษิตหรือสำนวน เช่น หนังสือชื่อ “สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง” ผู้แต่งคือ โจอัน แอล อิคสัน และ พ.อ.นิจ ทองโสภิต บางเล่มนำเสนอด้วยรูปภาพประกอบคำสุภาษิตเพื่อจูงความสนใจของผู้อ่านมีจำนวน 2 เล่มคือ ชื่อหนังสือ “สนุกกับสำนวนภาษาอังกฤษ” ผู้แต่งคือ ประเพศ ไกรจันทร์ และ “พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน” ผู้แต่งคือ เรณู ชูความคิด บางเล่มนำเสนอด้วยวิธีการแปลคือ “คู่มือนักแปลอาชีพ” ผู้แต่งคือ ศ.ดร.สิทธา พิณีภูวดล และ “แปลให้เป็นแล้วเก่ง” ผู้แต่งคือ เตือนจิตต์ จิตต์อารี สำหรับหนังสือเล่มที่ ศัญฉวี สายบัวแต่ง คือ “หลักการแปล” เน้นการสอนแปลโดยยกตัวอย่างการแปลประเภท รจนาสาร บทกวี คำร่ำพัน และโฆษณาสารที่ใช้วิธีการแปลที่ต่างกัน ซึ่งมีคำสุภาษิตสำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย ค่อนข้างน้อยมานำเสนอประกอบวิธีการแปล ส่วนหนังสือเล่มที่ สุมณ อริยพิติพันธ์ แต่งคือ “หลักการแปลภาษาอังกฤษ” ใช้หลักการเดียวกับ ศัญฉวี สายบัวในการนำเสนอในส่วนที่แปลคำสุภาษิตสำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย และเมื่อพิจารณา หนังสือชื่อ “การแปลขั้นสูง Advanced Translation” ที่ผู้แต่งคือ สุพรรณิ ปันมณี พบว่าส่วนใหญ่เน้นให้ผู้อ่านเข้าใจกลไกของภาษา และหลักการแปลตลอดจนการแก้ไขปัญหาในการแปลเนื้อหา ส่วนใหญ่จึง

ประกอบไปด้วยหลักเกณฑ์ในการแปล การอธิบายคำกับความหมาย และการวิเคราะห์สถานการณ์การใช้ภาษา สรุปว่าวิธีการแปลสำนวน โวหารใช้วิธีเดียวกับการแปลข้อความเชิงเปรียบอื่น ๆ ซึ่งบางครั้งผู้แปลก็อาจจะจำเป็นต้องใช้ลักษณะการตีความ

3.6.2 คำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยส่วนใหญ่่มุ่งที่จะสอนใจให้ทำดี อย่าประมาท อย่าทำชั่ว ยึดมั่นในศาสนา ผู้วิจัยจึงมีความเห็นสอดคล้องกับรัชนี ซอโสตถิกุล (2548) ได้กล่าวถึงคำสุภาษิต คำพังเพย คำอุปมาอุปไมย และสำนวนไทยต่าง ๆ ที่ส่วนมากเน้นในเรื่องการสอนใจ จึงได้เรียกรวมคำประเภทต่าง ๆ เหล่านี้ว่า “คำสอนใจ” อันเป็นคติสอนใจในเรื่องต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของมนุษย์ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับรัชนี ซอโสตถิกุลที่จะไม่เน้นในเรื่องการเรียกประเภทคำต่าง ๆ ในเอกสารตำราของไทยจำนวน 10 เล่ม และตำราอื่นที่นอกเหนือจากตำราเหล่านี้ ซึ่งบางครั้งอาจเรียกคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยสับสนกัน บางครั้งเรียกคำเหล่านี้ต่างกัน และมีเอกสารบางเล่มที่เรียกเหมือนกัน ดังนั้นผู้แต่งเอกสารตำราการแปลของไทย อาจเรียกคำเหล่านี้รวมว่า “คำสอนใจ”

3.6.3 จำนวนหน้าเอกสารตำราในการแปลของไทย 10 เล่มที่เขียนเกี่ยวกับการแปลคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย รวมถึง 1,425 หน้า โดยที่เอกสารตำราการแปลของรัชนี ซอโสตถิกุล “สุภาษิตอังกฤษ-คำสอนของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน” มีจำนวนมากที่สุด รองลงมาคือเอกสารตำราการแปลของโจอัน แอล ฮิกสัน และพ.อ.นิจ ทองโสภิต “สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง” และเล่มที่มีจำนวนหน้าเขียนเกี่ยวกับคำสุภาษิตสอนใจน้อยที่สุดคือเอกสารตำราการแปลของ สัจฉวี สายบัว “หลักการแปลภาษาอังกฤษ”

3.6.4 จำนวนรวมของคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมย ที่ผู้แต่งได้นำเสนอในเอกสารตำราการแปลของไทย 10 เล่ม รวม 4,000 คำ ประเภทของคำที่มีมากที่สุด ได้แก่ สำนวน โวหาร รวม 2,263 คำ เอกสารตำราการแปลเล่มที่มีสำนวนโวหารมากที่สุด คือ “สำนวนกริยาภาษาอังกฤษและสะแลง” ผู้แต่งคือ โจอัน แอล ฮิกสัน และพ.อ.นิจ ทองโสภิต สำหรับเอกสารตำราการแปลเล่มที่มีจำนวนสำนวนโวหารรองมาคือ “พจนานุกรมภาพสำนวนอเมริกัน” ผู้แต่งคือ เรณู ชูความคิด ส่วนเอกสารตำราการแปลเล่มที่มีสำนวนโวหารน้อยที่สุดคือเพียง 2 คำ ได้แก่ “คู่มือนักแปลอาชีพ” ผู้แต่งคือ ศ.ดร.สิทธิา พินิจภูวดล

3.6.5 วิธีการแปลคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และคำอุปมาอุปไมยที่ผู้แปลใช้มากมี 4 วิธี คือวิธีแปลแบบตรงตัว วิธีแปลแบบเทียบเคียง วิธีแปลแบบขยายความและวิธีแปลแบบตีความ วิธีการแปลที่ผู้แปลใช้มากที่สุดคือ การแปลแบบตรงตัว และวิธีการแปลที่ผู้แปลใช้น้อยที่สุดคือ การแปลแบบตีความ ส่วนวิธีการแปลที่นอกเหนือจาก 4 แบบคือ การแปลเปรียบตามหลักสากล (universal) และการเปรียบตามวัฒนธรรม (culture)

3.6.6 นอกจากนี้แล้วยังมีเอกสารการแปลที่น่าสนใจอีกสองเล่ม คือ “เรียนภาษาอังกฤษจากสำนวนภาษิตอังกฤษ-ไทย” ผู้แต่งคือ ‘สราวุธ’ ที่นำเสนอคำสุภาษิต สำนวน โวหาร คำพังเพย และ

คำอุปมาอุปไมย โดยจัดนำเสนอแบ่งเป็นหมวดหมู่ย่อย ในลักษณะของคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน หรือไปด้วยกัน เช่น ความรัก – การแต่งงาน หนังสือ – ความรู้ การพูด – คำพูด คำที่ตรงกันข้าม เช่น ความสุข – ความทุกข์ โง่ – ฉลาด ส่วนหนังสือชื่อ “สุภาษิตอังกฤษ คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน” ผู้แต่ง คือ รัชณี ซอโสตติกุล ได้ใช้วิธีการเปรียบเทียบสุภาษิตอังกฤษกับ คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยได้ยกคำสุภาษิตอังกฤษและคำสอนใจของไทยที่มีความหมายตรงกัน หรือคล้ายคลึงกัน แล้วนำมาเปรียบเทียบเป็นคู่ และมีคำสุภาษิตคำสอนใจของ ภาษาอื่น ๆ เสริมให้เห็นความหมายของวัฒนธรรมข้ามชาติได้ดี ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้ หนังสือชื่อ “สุภาษิตอังกฤษ-คำสอนใจของไทยที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน” ของรัชณี ซอโสตติกุลเป็นแนวทาง ในการศึกษาวัฒนธรรมข้ามชาติ ศึกษาการใช้คำสุภาษิตสอนใจภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ในด้านวิถีชีวิต การทำธุรกิจ และความสามัคคี

